

**UCHWAŁA NR XXXI/233/2017
RADY POWIATU W ŚWIDNICY**

z dnia 26 kwietnia 2017 r.

w sprawie przyjęcia "Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w powiecie świdnickim na lata 2017-2022"

Na podstawie art. 6 ust 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t. j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390) oraz art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (t. j. Dz. U. z 2016 r., poz. 814 z późn. zmianami) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w powiecie świdnickim na lata 2017-2022”.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Świdnickiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie

Opracowanie Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w powiecie świdnickim na lata 2017-2022 r” jest wykonaniem delegacji zawartej w art. 6 ust 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390). Poprzedni program z ww. zakresu został podjęty uchwałą Rady Powiatu Nr XII/97/2011 w dniu 24 listopada 2011 roku i obowiązywał do 31 grudnia 2016 roku. Z uwagi na upływ jego ważności istnieje konieczność opracowania kolejnego programu na lata 2017-2022. Niniejszy dokument zakłada podejmowanie kompleksowych działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji osób dotkniętych przemocą w rodzinie, profilaktykę i ograniczenie skali problemu. Program jest dokumentem otwartym, w którym na podstawie oceny, efektów wdrażania działań możliwe będzie dokonywanie zmian i uzupełnień. Jego realizacja przyniesie korzyści osobom doświadczającym przemocy w rodzinie i całej społeczności powiatu świdnickiego.

Załącznik
do Uchwały Rady Powiatu
w Świdnicy

**POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE
I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W POWIECIE ŚWIDNICKIM NA LATA
2017-2022**

ŚWIDNICA 2017

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Wykaz aktów prawnych.....	3
2. Zjawisko przemocy w rodzinie – podstawy teoretyczne.....	4
3. Diagnoza zjawiska przemocy na terenie powiatu świdnickiego	8
4. Analiza SWOT.....	41
5. Cele programu.....	43
6. Kierunki i rodzaje działań w ramach Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy na 2017-2012 ..	44
7. Przewidywane efekty realizacji programu.....	47
8. Realizatorzy programu	47
9. Czas realizacji zadań w programie.....	48
10. Źródła realizacji programu	48
11. Monitoring	48

I. WSTĘP

Opracowanie powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie jest wykonaniem nałożonego na powiat obowiązku wynikającego z art.6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Występowanie przemocy w rodzinie od wielu lat uważane jest za istotny problem społeczny. Przemoc występuje we wszystkich warunkach społeczno-ekonomicznych bez względu w jakich grupach społecznych znajdują się ludzie i nie ma tu znaczenia, czy są to osoby wykształcone lub ich sytuacja materialna jest bardzo dobra. Ludzie niechętnie przyznają się do problemów w swych domach rodzinnych, tym bardziej do występującej przemocy między członkami rodziny. Należy jednak zwrócić uwagę, że coraz częściej dochodzi do ujawnienia tego zjawiska, być może dlatego, że zwiększa się świadomość społeczna na temat przemocy w rodzinie. Doświadczają jej nie tylko kobiety, ale także dzieci, osoby starsze, niepełnosprawne, a czasem także mężczyźni. Stosowanie przemocy wobec człowieka odciska piętno na wszystkich jego sferach rozwojowych. Ma negatywne konsekwencje dla zdrowia fizycznego, rozwoju umysłowego, stanu psychicznego oraz umiejętności współżycia z innymi ludźmi. Zjawisko przemocy dotyka wszystkich warstw społecznych i może wystąpić w każdej rodzinie.

Nie budzi zatem wątpliwości fakt, że zadaniem państwa jest ochrona rodziny przed zagrożeniami płynącymi z zewnątrz i wewnątrz, w tym zwłaszcza przed przemocą ze strony osób najbliższych. Rodziny dotknięte przemocą pozostają w trudnej sytuacji społecznej, co jest podstawą do udzielania im szczególnej pomocy przy użyciu metod i narzędzi określonych w obecnie obowiązującym porządku prawnym.

Pomoc udzielana osobom doznającym przemocy oraz świadkom, w szczególności dzieciom, polega w głównej mierze na udzielaniu wsparcia terapeutycznego, psychologicznego, pedagogicznego, socjalnego i prawnego oraz na odizolowaniu ich od sprawcy (udzielenie schronienia), a sprawcy przemocy uczestniczą w programie korekcyjno-edukacyjnym. Należy podkreślić, iż działania te, aby były w pełni kompleksowe i profesjonalne, muszą być przedsięwzięciem interdyscyplinarnym. Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017-2022 ma służyć wytyczeniu kierunków działań w obszarach profilaktycznych, uprzedzających, interwencyjnych, zabezpieczających, wspierających i korekcyjno-edukacyjnych. Zaplanowane zadania mają na celu poprawę sytuacji rodzin doznających przemocy, a także ochronę osób i rodzin zagrożonych przemocą.

1. WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH

Program w szczególności realizowany będzie w oparciu o następujące akty prawne:

- 1) Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (z 2000 r.); Dz. Urz. UE C 83 z 30.03.2010
- 2) Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie obecnej sytuacji oraz przyszłych działań w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet – 2004/2220 (INI);
- 3) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
- 4) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390);
- 5) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 930 z późn. zm.);

- 6) ustawa z 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 2082 z późn. zm.);
- 7) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 487 z późn. zm.);
- 8) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 224 z późn. zm.);
- 9) Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego. (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1749 z późn. zm.);
- 10) Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny. (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1137 z późn. zm.);
- 11) Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2015 r., poz. 1094 z późn. zm.);
- 12) Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1782 z późn. zm.);
- 13) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1817 z późn. zm.);
- 14) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. z 2011 r. Nr 50, poz. 259);
- 15) Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury Niebieskie Karty oraz wzorów formularzy Niebieska karta (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245);
- 16) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011r. w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie (Dz. U. z 2011 r. Nr 81, poz.448);
- 17) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie Narodowego Programu zdrowia na lata 2016-02020 (Dz. U. z 2016 r. poz. 1492);
- 18) Uchwała nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014r. w sprawie ustanowienia Krajowego programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 (M.P. 2014, poz.445);
- 19) Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem Bezpieczniej”.

II. ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE – PODSTAWY TEORETYCZNE

2.1. DEFINICJA PRZEMOCY W RODZINIE

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc w rodzinie jest to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i szkody moralne u osób dotkniętych przemocą.

Kryteria przemocy w rodzinie:

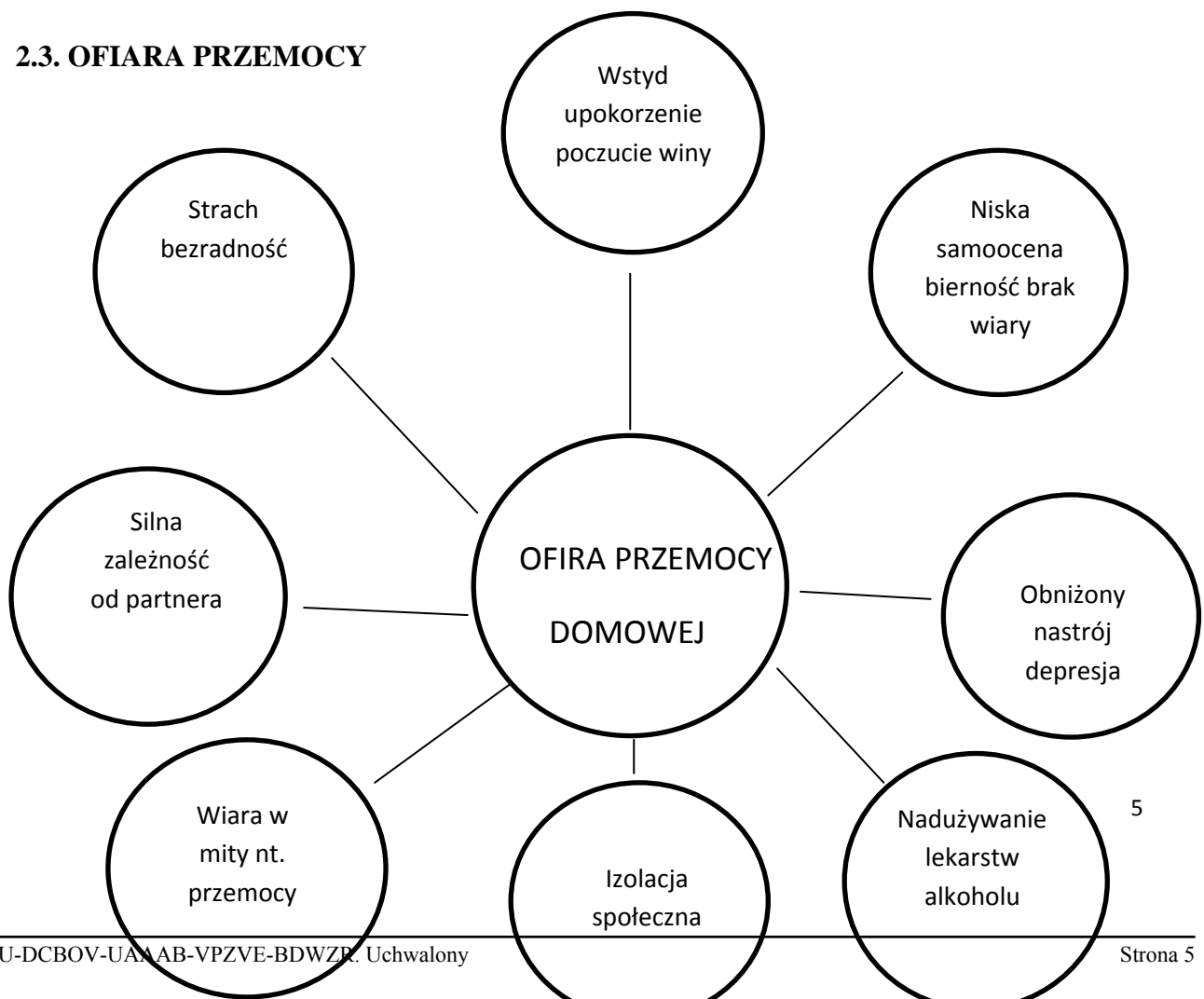
- intencjonalność działania,
- istnieje wyraźna asymetria sił,
- narusza prawa i dobra osobiste ofiary,
- powoduje cierpienie i ból ofiary,

- powoduje osłabienie lub brak zdolności ofiary do samoobrony.

2.2. RODZAJE PRZEMOCY

- 1) **Fizyczna:** naruszanie nietykalności fizycznej jest zachowaniem intencjonalnym powodującym uszkodzenie ciała lub niosącym takie ryzyko np. popychanie, szarpanie, kopanie, duszenie, policzkowanie, ciągnięcie za włosy, przypalanie papierosem, krępowanie ruchów itp.
- 2) **Psychiczna:** naruszenie godności osobistej ofiary objawiające się poprzez stosowanie przymusu, gróźb, obrażaniu, osądzaniu, krytykowaniu, straszeniu, obwinianiu, wyśmiewaniu, szantażowaniu itp.
- 3) **Seksualna:** naruszenie intymności, o którym mówimy, kiedy dochodzi do zmuszenia osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy nie jest w pełni świadomą bądź gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić np. wymuszanie pożycia, gwałt, obmacywanie, zmuszanie do niechcianych praktyk seksualnych, ocenianie wyglądu, komentowanie szczegółów anatomicznych, sprawności seksualnej itp.
- 4) **Ekonomiczna:** wiąże się z celowym niszczeniem czyjejs własności, pozbawianiem środków do życia lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane podstawowe i niezbędne życiowe potrzeby np. odbieranie pieniędzy, używanie rzeczy bez pozwolenia, dysponowanie czyjąś własnością, niszczenie rzeczy, przeglądanie korespondencji, sprzedaż wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zaciąganie kredytów „na wspólne konto” bez zgody partnera, zmuszanie do spłacania długów itp.
- 5) **Zaniedbanie:** naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich jest formą przemocy ekonomicznej i oznacza np. niedawanie środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia, brak pomocy w chorobie, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokajania podstawowych potrzeb itp.

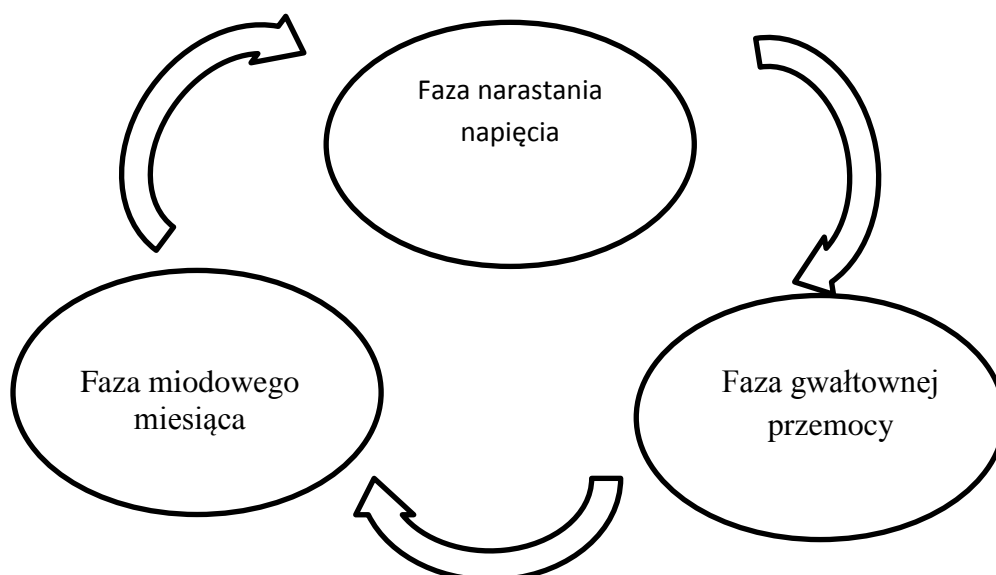
2.3. OFIARA PRZEMOCY

2.4. SPRAWCA PRZEMOCY

Niezwykle trudno skonstruować jednoznaczny profil sprawcy przemocy w rodzinie. Reprezentują oni wszystkie grupy społeczne, rasy, religie, różne poziomy wykształcenia, pochodzenie społeczne i status materialny. Można jedynie wskazać pewne cechy wspólne oraz czynniki, których występowanie zwiększa prawdopodobieństwo użycia przez sprawcę przemocy. Należą do nich niska samoocena, niska odporność na stres, patologiczna zazdrość, obwinianie innych o swoje zachowanie, skłonność do przenoszenia złości spowodowanej niekorzystnymi wydarzeniami życiowymi, nadużywanie bądź uzależnienie od alkoholu i substancji psychoaktywnych, zaburzenia osobowości, doświadczanie przemocy w dzieciństwie, niski poziom empatii oraz kompetencji społecznych, lęk przed porzuceniem, brak poczucia winy. Osoby stosujące przemoc często prezentują poglądy na dom i rodzinę, w których dominują te o przewadze mężczyzny i stereotypowej roli kobiety.

2.5. CYKLE PRZEMOCY W RODZINIE

Częste zdziwienie budzi fakt długotrwałego pozostawiania osób doznających przemocy w zależności od sprawcy. Tymczasem ma na to wpływ wiele czynników. Należą do nich sytuacja społeczna, postawy osób trzecich, mity i stereotypy na temat przemocy uwewnętrznione przez same ofiary, wreszcie specyficzne mechanizmy przemocy, które odejmują wewnętrzną siłę osobom krzywdzonym i utrudniają wyjście z przemocy. Zaobserwowano, że przemoc domowa zwykle powtarza się według zauważalnej prawidłowości zwanej cyklem przemocy. Cykl składa się z trzech następujących po sobie faz: tworzenia i budowania napięcia, gwałtownej przemocy, uspokojenia i miłości odraczających kolejną fazę przemocy.

Faza narastania napięcia

Tę fazę charakteryzuje pojawianie się coraz większej liczby sytuacji konfliktowych oraz wyczuwalny wzrost napięcia w związku. Jeden z partnerów staje się drażliwy i poirytowany. Każdy drobiazg wywołuje u niego złość i wyprowadza z równowagi. Krytykuje oraz poniża partnera poprawiając w ten sposób samopoczucie. Prowokuje kłótnie i sprawia wrażenie, że nie panuje nad gniewem. W tej fazie partner może (ale nie musi) pić

więcej alkoholu, przyjmować narkotyki lub inne substancje odurzające. Reakcją osoby doznającej przemocy jest najczęściej próba opanowania sytuacji za wszelką cenę. Uspokaja go, spełnia zachcianki, przeprasza za swoje „niewłaściwe” zachowanie, sumiennie wywiązuje się ze wszystkich obowiązków. Ciągle zastanawia się, co może jeszcze zrobić, aby nie doszło do wybuchu agresji.

Faza gwałtownej przemocy

W tej fazie napięcie, które narastało w partnerze znajduje upust. Partner staje się gwałtowny, nieprzewidywalny, często wpada w szał. Eksplozję wywołuje najczęściej jakiś drobny szczegół. Wybuch agresji objawia się najczęściej biciem pięściami lub przy użyciu przedmiotów, kopaniem groźbami, duszeniem. Można zaobserwować również natężenie agresji słownej. Osoba doznająca przemocy ponownie stara się uspokoić partnera i ochronić siebie i dzieci. Zazwyczaj, niezależnie od tego jak bardzo się stara wściekłość partnera ciągle narasta. Czuje się bezradna. Po zakończeniu wybuchu przemocy, kobieta często jest w stanie szoku, odczuwa złość, wstyd i przerażenie. Skutki mogą być różne np. podbite oko, wybite zęby, połamane kości, obrażenia wewnętrzne, poronienie, śmierć. Następnym psychologicznym może być apatia, depresja, a w konsekwencji nawet samobójstwo.

Faza miodowego miesiąca

Po wyładowaniu swojej złości, bardzo często sprawca wie, że posunął się za daleko i zmienia się w zupełnie inną osobę. Zaczyna przepraszać za to co zrobił, szczerze żałuje swojego zachowania, obiecuje, że to się nigdy więcej nie powtórzy, że nie wie zupełnie, co się z nim stało, starając się znaleźć zewnętrzne wytłumaczenie dla swojego zachowania np. „wiesz jaki mam teraz trudny okres w pracy, to wszystko przez ten alkohol itp.” Sprawca okazuje skruchę, ciepło i miłość. Przynosi kwiaty, upominki, zachowuje się jakby przemoc nigdy nie miała miejsca. Rozmawia z partnerką, spędza z nią czas, dzieli się swoimi przeżyciami. Utrzymuje satysfakcjonujące kontakty seksualne. Patrząc z zewnątrz można odnieść wrażenie, że są szczęśliwą, świeżo zakochaną parą. W wyniku takiego zachowania kobieta zaczyna wierzyć, że jednak partner się zmienił i ostatni akt przemocy faktycznie był incydentem. Czuje się kochana, odczuwa bliskość i zespolenie się z partnerem. Życie we dwoje wydaje się piękne i pełne nadziei. Prawdziwe zagrożenie jakie niesie ze sobą faza miodowego miesiąca związane jest z tym, że przemoc w kolejnym cyklu jest zazwyczaj gwałtowniejsza. Cykle takie mogą trwać przez wiele lat, przy czym zwykle z upływem czasu skracają się fazy miodowego miesiąca, a wydłużają imają bardziej dramatyczny przebieg pozostałe. Po pewnym czasie faza miodowego miesiąca zanika całkowicie i pozostają tylko dwie.

2.6. KONSEKWENCJE PRZEMOCY W RODZINIE

Najczęstsze konsekwencje doświadczania przemocy:

- 1) bezpośrednie uszkodzenia ciała: rany, złamania, stłuczenia, siniaki, poparzenia itp.,
- 2) życie w chronicznym stresie i poczuciu zagrożenia prowadzi do zaburzeń psychosomatycznych tj. migren, bólów brzucha, klatki piersiowej, stawów i kręgosłupa, duszności, bezsenności, utraty apetytu itp.,
- 3) może rozwinąć się zespół stresu pourazowego oraz wyuczona bezradność,
- 4) zniszczone zostaje poczucie mocy sprawczej ofiary, obniżeniu ulega poczucie własnej wartości i godności oraz zdolność do stawiania oporu i skutecznej obrony, na skutek

odizolowania od zewnętrznych źródeł wsparcia dochodzi do całkowitego uzależnienia ofiary od sprawcy,

5) pojawiają się zaburzenia dotyczące sfery intymnej i seksualności takie jak: utrata poczucia atrakcyjności, oziębłość, unikanie seksu, bolesne stosunki, uogólniona niechęć i obawa do przedstawicieli płci przeciwnej,

6) u dzieci będących świadkami przemocy domowej występują liczne problemy emocjonalne: osłabienie koncentracji, agresja wobec otoczenia, demoralizacja, nocne moczenia, depresja, myśli samobójcze, akty samookaleczenia oraz zwiększone ryzyko stosowania przemocy wobec partnerów w przyszłości.

III. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE POWIATU ŚWIDNICKIEGO

3.1. Teren diagnozy

Teren diagnozy obejmował instytucje, które w sposób bezpośredni lub pośredni zajmują się przeciwdziałaniem przemocy. Ankiety zostały wysłane do ośrodków pomocy społecznej, pracowników ochrony zdrowia, pracowników oświaty, do organów ścigania i sprawiedliwości, zespołów interdyscyplinarnych oraz do Punktu Interwencji Kryzysowej (PCPR). Najbardziej pełne informacje oraz stuprocentowy zwrot wypełnionych ankiet otrzymano od instytucji, których jednym z głównych celów jest zajmowanie się przeciwdziałaniem przemocy: ośrodki pomocy społecznej (zwane dalej OPS), zespoły interdyscyplinarne (zwane dalej ZI), prokuratura i policja oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Świdnicy (zwane dalej PCPR). Najwięcej brakujących danych było w ankietach wypełnianych przez pracowników przedszkoli, natomiast najmniejszy odzew zaobserwowano od przedstawicieli kościołów, związków wyznaniowych i organizacji pozarządowych. Szczegółowo jednostki, z których zostały zebrane dane na potrzeby diagnozy przedstawia tabela nr 1.

Tabela nr 1. Obszar diagnozy

Nazwa jednostki	Ilość jednostek wziętych pod uwagę w diagnozie
Ośrodki Pomocy Społecznej	8
Zespoły Interdyscyplinarne	8
Instytucje, kościoły, związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe działające na rzecz przeciwdziałania przemocy rodzinie	(ze względu na niski odzew nie wzięto pod uwagę)
Organy ścigania i wymiarów sprawiedliwości:	
• Komenda Powiatowa Policji w Świdnicy	1
• Prokuratura Rejonowa w Świdnicy	1
Oświata:	7 (ze względu na liczne braki danych pozostałe nie brano pod uwagę)
• Przedszkola	
• Szkoły (39)	39
• Szpital	(informacje zebrane ze wszystkich oddziałów)
• Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Świdnicy	1

3.2. Okres objęty diagnozą

Badania zostały przeprowadzone w październiku 2016 roku, obejmowały lata 2013,2014, 2015, 2016.

3.3. Osoba prowadząca diagnozę

dr Luba Jakubowska, psycholog, pedagog.

3.4. Cele badań diagnostycznych

Ogólny: Charakterystyka zjawiska zagrożenia przemocą domową na terenie powiatu świdnickiego w celu opracowania programu profilaktycznego.

Szczegółowe cele i obszary diagnozy:

Zebranie i opracowanie danych na temat:

- specyfiki przemocy – rodzajów przemocy, skali zjawiska oraz obserwowanych tendencji,
- sprawców przemocy,
- osób doświadczających przemocy,
- działań dotyczących profilaktyki, pomocy i przeciwdziałania przemocy (podejmowanych przez poszczególne instytucje) oraz zapotrzebowań w tym zakresie.

3.5. Metody i techniki diagnozy:

- metody kwestionariuszowe,
- wtórna analiza danych (analiza raportów).

4. SPECYFIKA PRZEMOCY: RODZAJE, SKALA ZJAWISKA, TENDENCJE

4.1. Definicja przemocy

W poniższej diagnozie przyjęto definicję przedstawioną w komentarzu do Konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, zgodnie z którą przemoc domowa „(...) oznacza wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychicznej lub ekonomicznej zdarzające się w rodzinie lub gospodarstwie domowym, lub między byłymi, lub obecnymi małżonkami, lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą lub dzielili miejsce zamieszkania czy nie”¹.

Definicja ta zwraca uwagę na szerokie rozumienie relacji osób zagrożonych zjawiskiem przemocy oraz wskazuje na cztery podstawowe rodzaje przemocy, które zostały uwzględnione podczas tworzenia kwestionariuszy.

4.2. Skala zjawiska przemocy domowej

Podstawą do oszacowania skali zjawiska przemocy były liczby zarejestrowanych przypadków osób dotkniętych przemocą oraz dane dotyczące procedury NK.

Poniższy wykres, przedstawiający zarejestrowane przypadki przemocy przez pracowników poszczególnych instytucji, wskazuje na progresywny charakter przemocy w ciągu ostatnich trzech lat. Wzrost ten możemy zaobserwować przede wszystkim analizując dane przedstawiane przez OPSy, ZI i Policję – czyli instytucje, które mają bezpośredni kontakt z osobami dotkniętymi przemocą i osobami stosującymi przemoc.

¹ E. Beńkowska, K. Dudka, C. Kulesza, L. Mazowiecka, S. Spurek, P. Starzyńska, W. Zalewski, E. Zielińska, (red.), *Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.

Wykres 1. Przemoc – skala zjawiska. Liczba zarejestrowanych przypadków przemocy

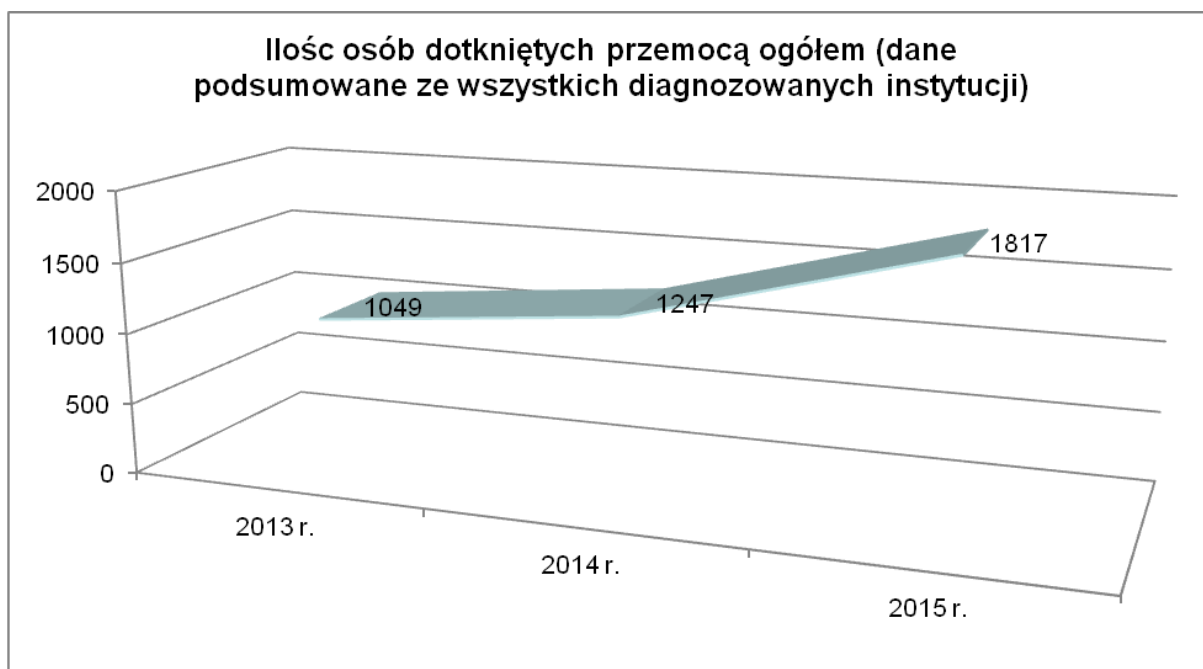
Źródło: Opracowano na podstawie danych z ankiet.

Najwięcej przypadków przemocy zanotowano przez Zespoły Interdyscyplinarne, co wynika z tego, iż podstawową funkcją tych podmiotów jest przeciwdziałanie przemocy. Natomiast najmniej przypadków zarejestrowano przez wychowawców przedszkoli. Należy zaznaczyć, iż w przypadku pracowników oświaty można zaobserwować trudności w identyfikacji zjawiska przemocy domowej, co przejawiało się w licznych brakach danych na ten temat w ankietach dostarczanych przez szkoły, a w przypadku przedszkoli braku jakiegokolwiek informacji na ten temat. Podobne spostrzeżenia na temat przedszkoli przedstawia poprzednia diagnoza prowadzona przez PCPR w Świdnicy. W diagnozie obejmującej lata 2010-2012 można przeczytać: „Niepokojącym jest fakt, że opiekunowie w żłobkach, czy przedszkolach w niewielkim stopniu dostrzegają problem doświadczania przemocy przez dzieci. Dostrzegane są pojedyncze przypadki zaniedbywania, które jak wiadomo jest również formą przemocy, ale nie wskazano ani jednego dziecka, którego sytuację rodzinną rozpoznano jako przemocogenną (w ankiecie rozdzielono zaniedbywanie i przemoc, ze względu na to, że w potocznym rozumieniu kategorie te są rozdzielane)”². Niestety sytuacja nie uległa zmianie, należałoby zatem w kolejnych diagnozach przeprowadzić badania jakościowe, które mogłyby wskazać na przyczyny trudności identyfikacji przemocy przez pracowników przedszkoli.

Następny wykres przedstawia sumarycznie rejestracje przypadków przemocy przez diagnozowane instytucje.

² Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2011-2016, PCPR, Świdnica 2011.

Wykres 2. Przemoc – skala zjawiska. Dane podsumowujące ze wszystkich diagnozowanych instytucji.

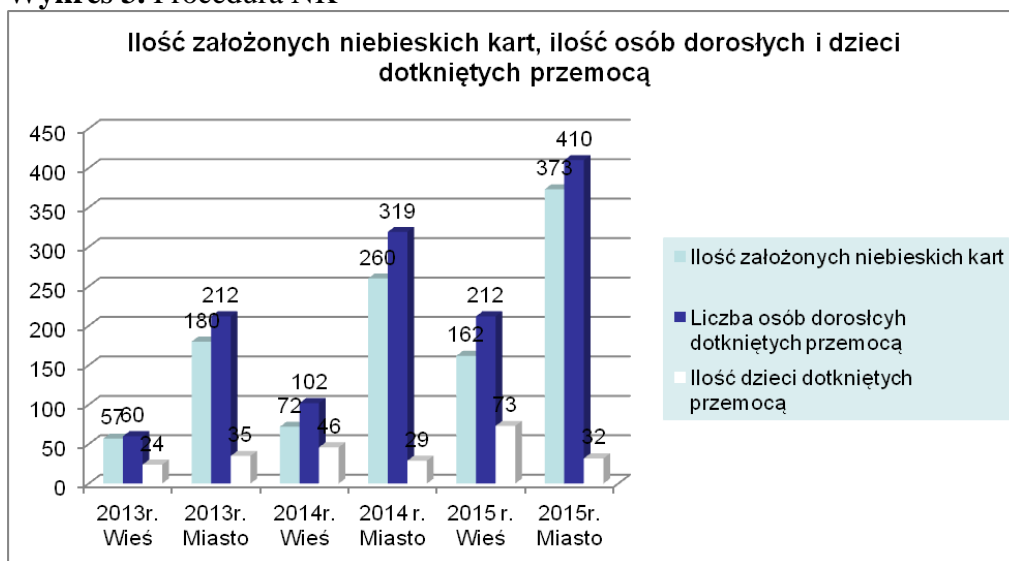

Źródło: Opracowano na podstawie danych z ankiet.

Wyżej wymienione dane ukazują 73 % wzrost zjawiska przemocy domowej w ciągu ostatnich trzech lat. Należy jednak pamiętać, iż progresywny charakter wykresu może świadczyć także o bardziej skutecznej wykrywalności nadużyć oraz rozwoju współpracy w tym zakresie pomiędzy instytucjami zajmującymi się diagnozowanym problemem.

Przedstawionych wyżej liczb nie należy traktować jako całkowitej ilości przypadków występowania przemocy na terenie powiatu świdnickiego. Oszacowanie dokładnej liczby jest trudne po pierwsze: ze względu na to, iż nie każde zjawisko przemocy jest identyfikowane. Po drugie: te same osoby mogą być rejestrowane przez kilka instytucji naraz. Kolejnym wskaźnikiem, który może nam przybliżyć skalę przemocy, są dane związane z procedurą Niebieskich Kart (zwane dalej NK).

Wykres 3. Procedura NK

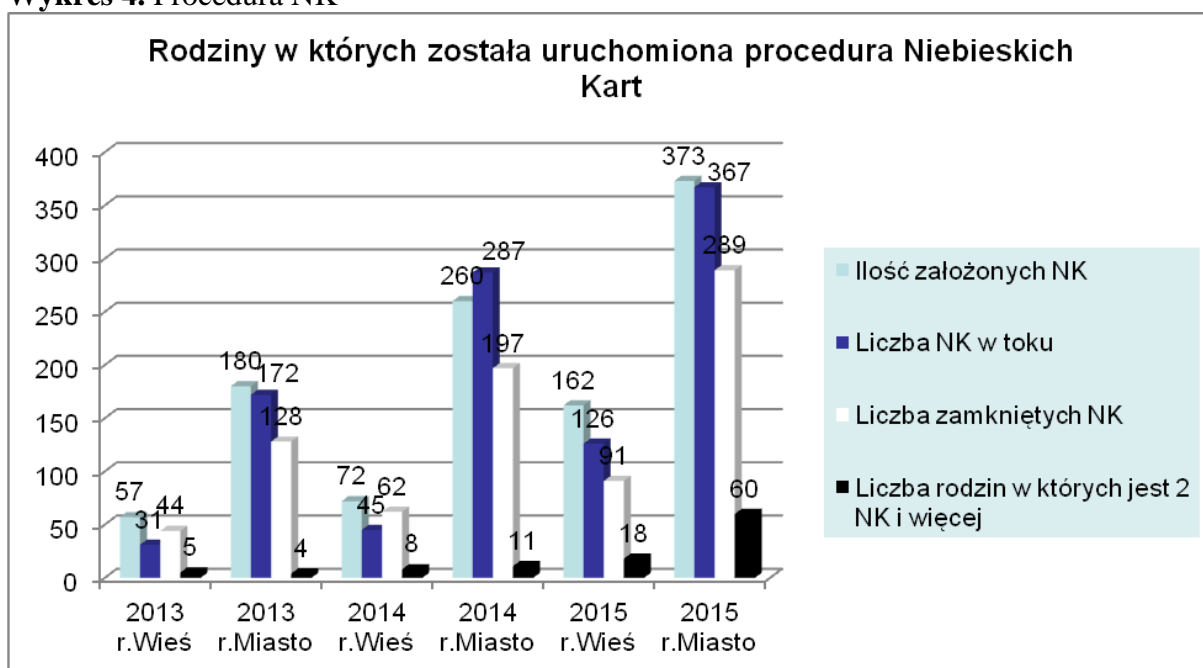

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Z danych przedstawionych na powyższym wykresie wynika, iż liczba założonych NK przez ZI, podobnie jak ogólna liczba zarejestrowanych przypadków przemocy wśród osób dorosłych, jest większa w miastach, niż na terenach wiejskich. W przypadku dzieci nie obserwujemy podobnej tendencji, przeciwnie – w latach 2014/2015 więcej przypadków przemocy zarejestrowano na terenach wiejskich. W przypadku dzieci, liczba przypadków przemocy jest ogólnie mniejsza niż wśród osób dorosłych, zatem trudno tutaj o generalizację z uwzględnieniem wielkości terenów zamieszkania. Można jednak przypuszczać, że porównywalna do miast (a nawet większa) ilość przypadków na terenach wiejskich, świadczy o gorszej wykrywalności przemocy wobec dzieci w miastach, które charakteryzują się większą anonimowością.

Bardziej szczegółowe informacje na temat etapów związanych z procedurą NK przedstawia wykres nr 4.

Wykres 4. Procedura NK

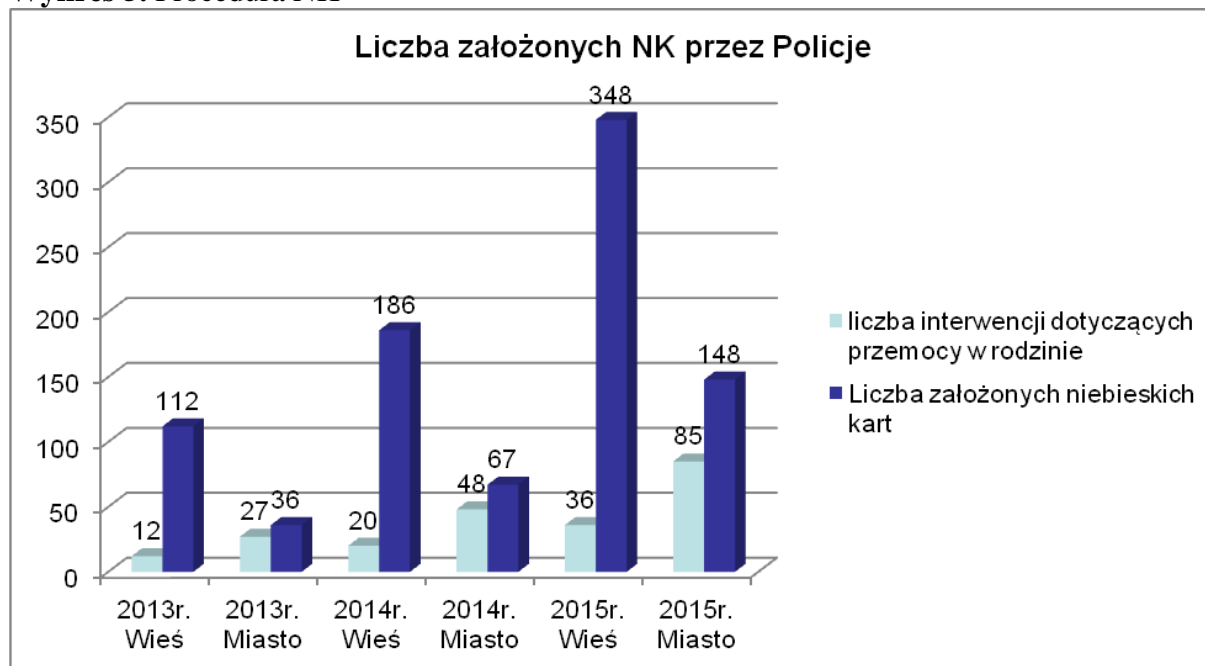
Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych

Powyższy wykres ukazuje tendencje wzrostową wszystkich wskaźników dotyczących Procedury Niebieskich Kart, takich jak ilość: założonych NK, NK w toku, NK zamkniętych, oraz liczba rodzin w których założono dwie NK lub więcej.

Te wszystkie wskaźniki, a przede wszystkim liczba zamkniętych NK, świadczą o skutecznej pracy ZI oraz innych służb przeciwdziałających zjawisku przemocy domowej. Niepokojącym sygnałem jest wzrost liczby rodzin, w których zostało założono więcej niż dwie NK. Ze względu na brak pytania o ilość zakończonych procedur NK w przypadku takich rodzin, trudno wskazać, jak dużo pojawiło się nowych przypadków z większą ilością NK, a ile pozostało niezamkniętych procedur z poprzednich lat.

Inną kwestią, na którą należy zwrócić uwagę jest to, iż o ile w przypadku ZI ilość założonych NK jest większa w miastach niż na wsiach, o tyle dane zebrane od funkcjonariuszy policji pokazują odwrotną tendencję.

Wykres 5. Procedura NK

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących ze sprawozdań Policji.

Z danych przedstawionych na powyższym wykresie wynika, iż policja częściej zakłada NK na terenach wiejskich. Wyniki te są tym bardziej zaskakujące, iż jeśli weźmiemy pod uwagę ilość interwencji związanych z przemocą domową, to jest ona większa w miastach. Należy zatem sądzić, że chodzi o ogólnie szerszą wymianę informacji na terenach wiejskich, w porównaniu do bardziej anonimowych miast.

Oprócz omówionych tendencji, wykres ukazuje zarówno wzrost założonych przez policję NK, jak i wzrost liczby interwencji.

4.3. Rodzaje stosowanej przemocy

Mimo coraz większej ilości kampanii społecznych nagłaśniających problemy związane z przemocą, wciąż można się spotkać ze szkodliwymi stereotypami na ten temat, które utrudniają wykrycie problemu, a tym samym udzielenie pomocy osobom dotkniętym przemocą. W raporcie z badań ogólnopolskich z 2010 roku można przeczytać: „Jeśli chodzi o stereotypy związane z przemocą w rodzinie wobec kobiet, czyli przemocą męża wobec żony (partnera wobec partnerki), to najbardziej rozpowszechniona (19%) jest opinia, że nie istnieje coś takiego, jak gwałt w małżeństwie polegający na zgwałceniu żony przez męża. W dalszej kolejności badani podzielają opinię, że w małżeństwie nie istnieje prywatna własność i mąż ma prawo robić z rzeczami żony co zechce (14%), że jeśli mężowi, partnerowi zdarzy się uderzyć żonę, partnerkę to jeszcze nie jest przemoc (11%) i że, gdy w domu dochodzi do kłótni, to obrażanie żony, partnerki przez męża, partnera, wyzwiska pod jej adresem są czymś normalnym (7%)”³.

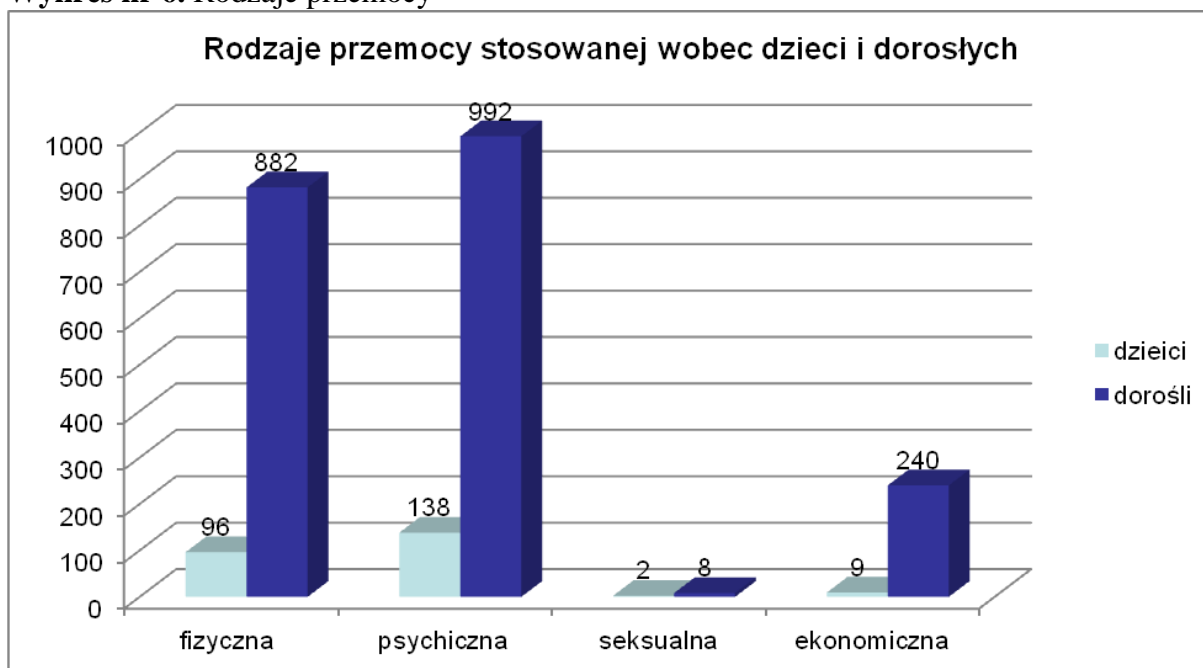
Powyższe dane są bardzo niekorzystne szczególnie dla wykrycia przemocy seksualnej, co koresponduje z wynikami przedstawionymi na poniższym wykresie. Uwzględniając badania mówiące o tym, że osoba zmuszona do czynności seksualnych najczęściej zna

³TSN OBP, *Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie wobec kobiet i wobec mężczyzn. Cz I – Raport z badań ogólnopolskich*, Warszawa, 2010

sprawcę⁴, trudno się zgodzić z tak niskim wskaźnikiem przemocy seksualnej. Prawdopodobnie do tak niskiej liczby przyczynił się brak świadomości osób, wobec których stosowano przemoc seksualną oraz tego, że mąż lub partner może być ukarany za stosowanie tego rodzaju przemocy.

Niski wskaźnik przemocy ekonomicznej, może również wynikać ze stereotypowego myślenia osób dotkniętych przemocą (w cytowanym wyżej raporcie, stereotyp związany z przemocą ekonomiczną jest na drugim miejscu), jak również z tego, iż ten rodzaj przemocy najczęściej trudno oddzielić od przemocy psychicznej⁵.

Wykres nr 6. Rodzaje przemocy

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

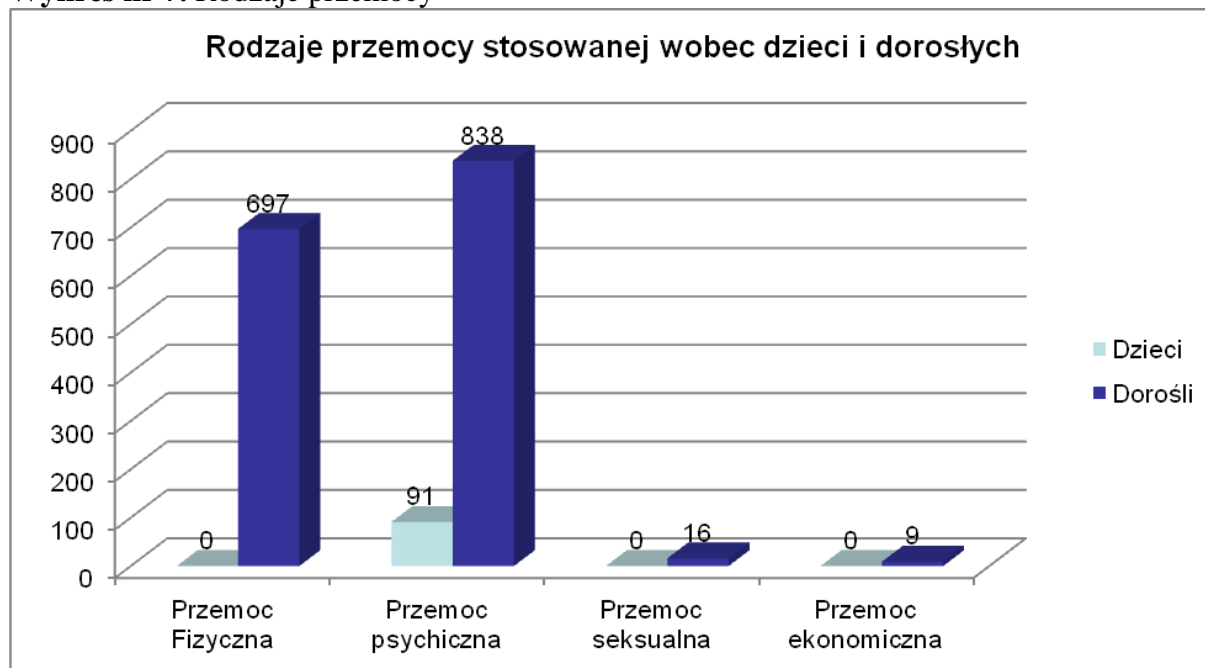
Jak wynika z powyższego wykresu najczęściej spotykanymi rodzajami przemocy są: przemoc psychiczna i fizyczna. Przy czym, tendencja ta utrzymuje się zarówno w przypadku, gdy osobami dotkniętymi przemocą są dorośli, jak i dzieci.

Dane pochodzące z ZI korespondują z danymi zebranymi od funkcjonariuszy policji (zob. wykres nr 7). Tu również przemoc psychiczna i fizyczna są najczęściej rejestrowane, także z przewagą przemocy psychicznej.

⁴R.C., Carson, J.N., Butcher, S. Mineka, *Psychologia zaburzeń, Człowiek we współczesnym świecie*, GWP, Gdańsk, 2013.

⁵TSN OBP, *Diagnoza zjawiska przemocy (...)*, dz. cyt.

Wykres nr 7. Rodzaje przemocy

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z sprawozdań policji.

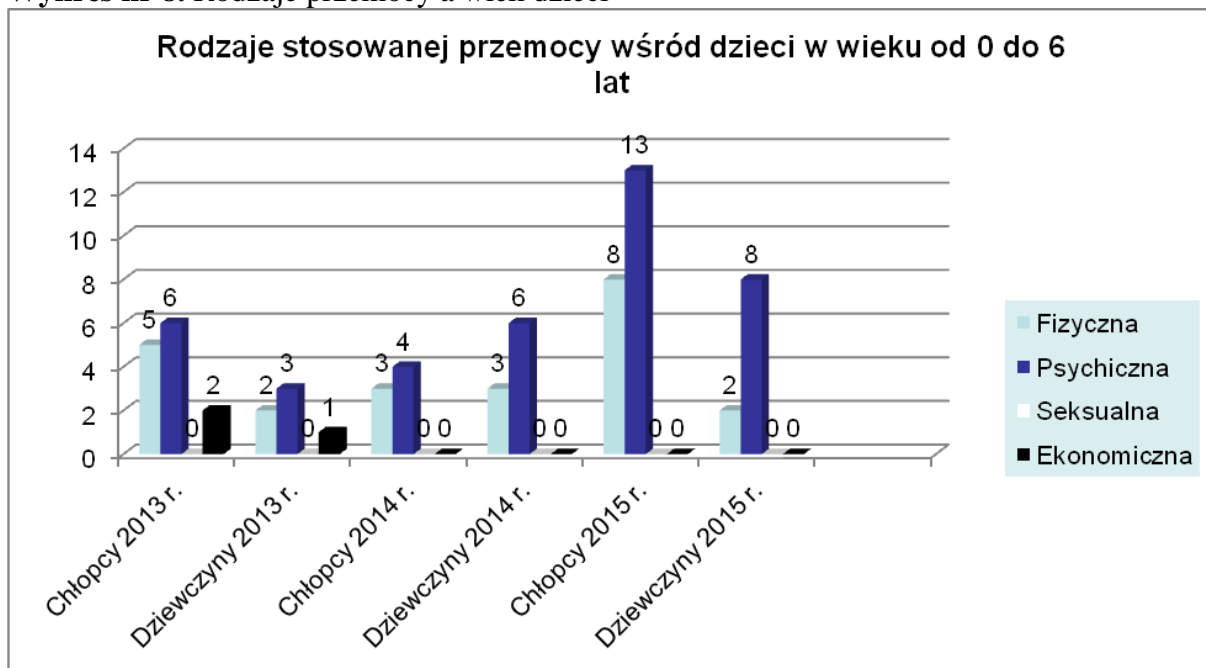
Warto zaznaczyć, iż przedstawione dane korespondują z ogólnopolskimi raportami na temat przemocy wobec dzieci. Z diagnozy, przedstawionej w raporcie *Ministerstwa, Pracy i Polityki Społecznej*, dotyczącego przemocy wobec dzieci wynika, iż prawie dwie piąte Polaków przyznaje się do bycia ofiarami przemocy w dzieciństwie. Najczęściej respondenci doświadczali przemocy fizycznej – 27%, na drugim miejscu według liczebności była przemoc psychiczna – 21%, następnie ekonomiczna – 9 % i seksualna 2%⁶. Tutaj, co prawda, jako dominująca ukazuje się przemoc psychiczna.

4.4. Rodzaje przemocy stosowane wobec dzieci

W diagnozie uwzględniono także bardziej szczegółowe dane dotyczące rodzaju stosowanej przemocy wobec dzieci w trzech kategoriach wiekowych: dzieci w wieku od 0 do 6 lat, od 7 do 12 oraz od 13 do 18 roku życia.

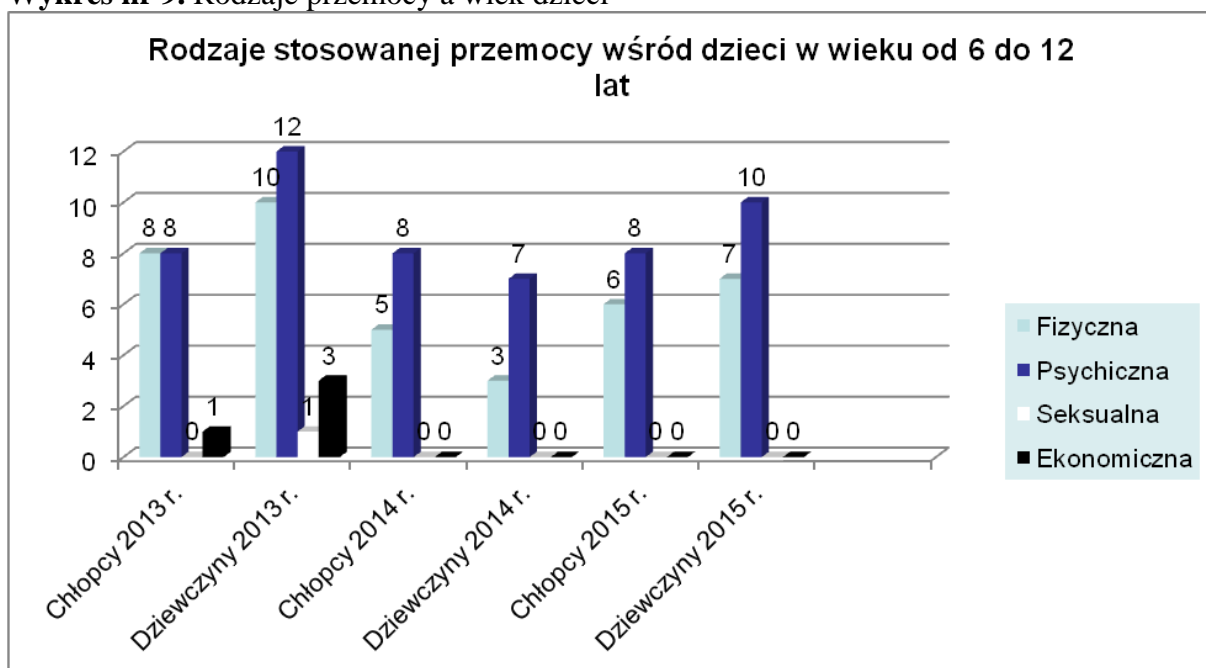
⁶ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Krzywdzenie dzieci w Polsce*, Raport, Warszawa 2008.

Wykres nr 8. Rodzaje przemocy a wiek dzieci

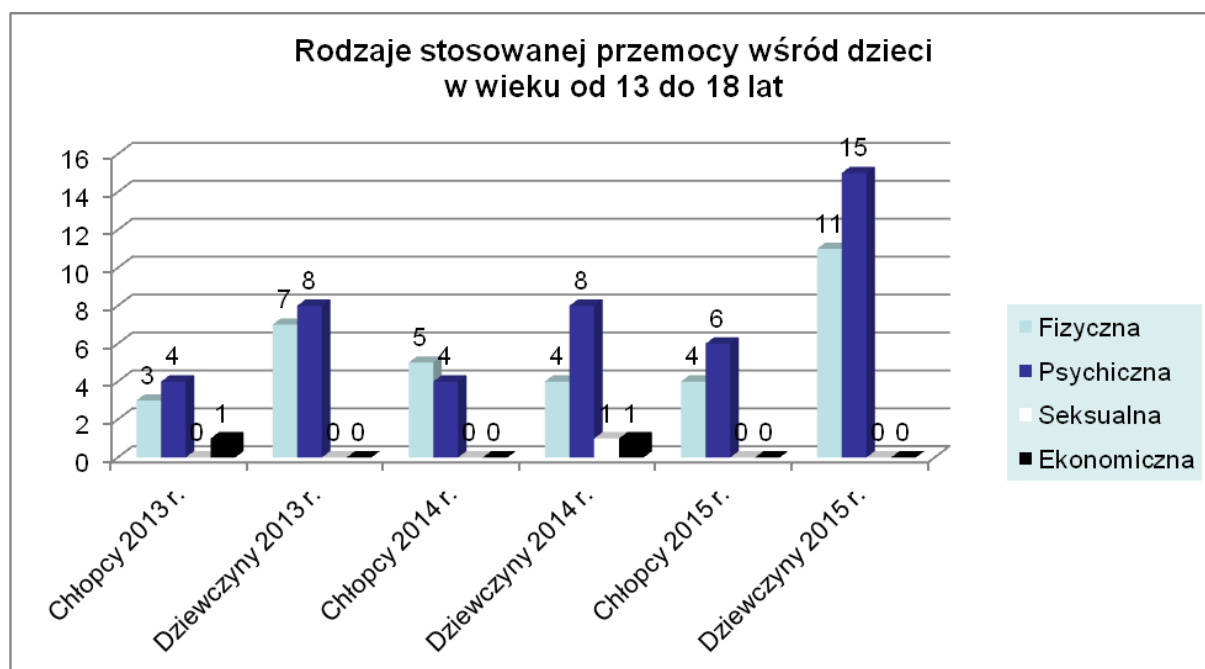
Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Wykres nr 9. Rodzaje przemocy a wiek dzieci

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Wykres nr 10. Rodzaje przemocy a wiek dzieci

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Analizując powyższe wykresy można zauważyć, że zarówno w przypadku chłopców, jak i dziewcząt najczęściej stosowana jest przemoc psychiczna i fizyczna. Dane nie wskazują, by była zależność pomiędzy płcią dziecka a rodzajem stosowanej przemocy. Można jednak odnotować, że w przypadku dzieci powyżej szóstego roku życia dziewczynki częściej doświadczają przemocy niż chłopcy. Ze względu na małą ilość danych nie można mówić o tendencji, zwłaszcza, że z raportu dotyczącego krzywdzenia dzieci wynika, iż to chłopcy częściej doświadczają przemocy⁷. Jednak dziewczęta mogą częściej się przyznawać niż chłopcy. Zgodnie ze stereotypami, które uznają niektórzy rodzice, chłopcy „powinni być twardzi”, więc mogą np. się nie przyznawać bo „nie wypada się skarżyć”.

Podobnie jak w przypadku osób dorosłych, obserwujemy niskie wskaźniki przemocy ekonomicznej i seksualnej. Należy zwrócić uwagę na występowanie przemocy ekonomicznej już u najmłodszych dzieci. Przemocy seksualnej u dzieci w wieku od 0 do 6 lat nie zarejestrowano. Prawdopodobnie przemoc ekonomiczna w najmłodszym wieku jest wykrywalna, ze względu na zaobserwowanie zaniedbywania dzieci, natomiast przemoc seksualna u najmłodszych może być trudna do wykrycia m.in. ze względu na trudności w interpretacji i rozumieniu zachowań dziecka, które mogą mieć nawet specjaliści zajmujący się tym problemem.

4.5. Rodzaje przemocy a dane demograficzne osób dorosłych dotkniętych przemocą

W raportach dotyczących przeciwdziałania przemocy podkreśla się istotę płci. Zdecydowana większość osób dotkniętych przemocą to kobiety. Najczęściej jednak przedstawia się te dane bez uwzględnienia rodzajów przemocy. W raporcie monitorującym programy przeciwdziałania przemocy autorzy piszą: „(...) zdecydowana większość – ponad 90% wszystkich analizowanych programów, nie definiowało poszczególnych rodzajów

⁷ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Krzywdzenie dzieci...* (dz. cyt.).

przemocy z uwzględnieniem kategorii płci”⁸. W przedstawianej diagnozie została uwzględniona ta perspektywa. Z danych wynika, iż podobnie jak w przypadku kobiet, wśród mężczyzn także dominuje przemoc psychiczna i fizyczna. Niemniej u mężczyzn dysproporcja między tymi rodzajami przemocy a przemocą ekonomiczną nie jest tak wyraźna, jak w przypadku kobiet. Ponadto w przypadku mężczyzn nie odnotowano żadnego przypadku wystąpienia przemocy seksualnej.

Wykres nr 11. Rodzaje przemocy stosowane wobec kobiet i mężczyzn

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

4.6. Rodzaje przemocy stosowane wobec osób starszych

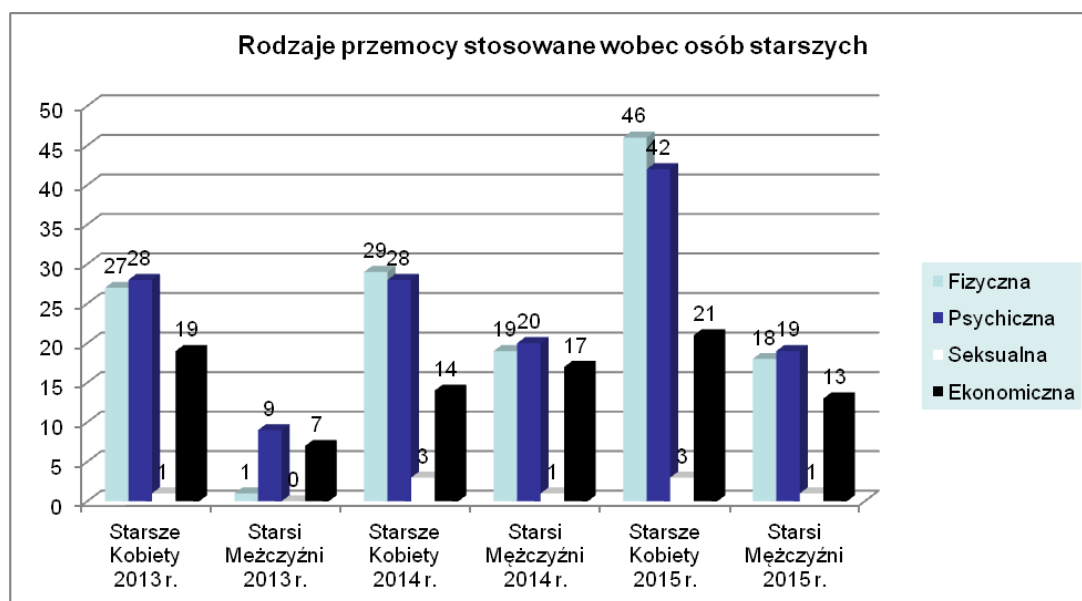
Kolejne dane uwzględnione w diagnozie dotyczyły rodzajów przemocy stosowanych wobec osób starszych. Przemoc wobec osób starszych jest bardzo niepokojącym zjawiskiem, najczęściej przejawia się w takich formach jak: „izolowanie, tych osób” (przemoc psychiczna) „szarpanie” (przemoc fizyczna), „wytykanie starości i niepełnosprawności fizycznej lub psychicznej” (przemoc psychiczna), „zabieranie pieniędzy (przemoc ekonomiczna)”⁹. Zgodnie z danymi zawartymi w raporcie dotyczącym przemocy wobec osób starszych, przemoc seksualna jest najrzadziej spotykana¹⁰, co też koresponduje z wynikami przedstawionymi na poniższym wykresie.

⁸ ASK, *Monitoring lokalnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie z perspektywy płci*, Warszawa 2016.

⁹ K. Korzeniowski, R. Radkiewicz, *Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych, Raport z badania ogólnopolskiego 2015 r., oraz badania porównawczego z lat 2009-2015*, PAN, Warszawa 2015.

¹⁰ Tamże

Wykres nr 12. Rodzaje przemocy stosowane wobec osób powyżej 65 roku życia

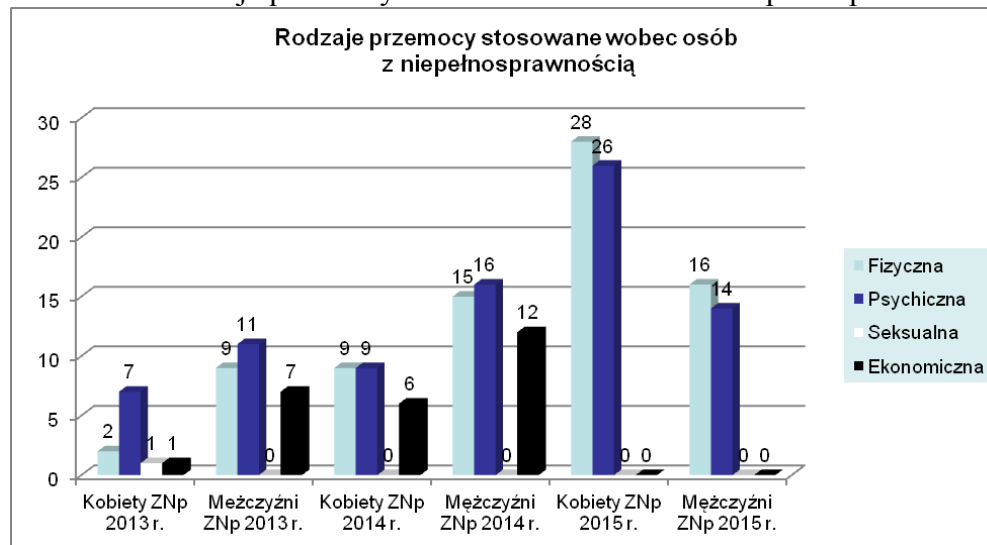

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Podobnie jak w przypadku innych kategorii wiekowych dominującymi rodzajami przemocy stosowanymi wobec osób starszych są przemoc fizyczna i psychiczna. Należy jednak podkreślić, że przemoc psychiczna nie występuje w tej kategorii częściej od fizycznej. Odwrotnie, w przypadku starszych kobiet w latach 2014 i 2015 roku, dominuje przemoc fizyczna. Ponadto należy zauważyć, iż dysproporcja pomiędzy dominującymi rodzajami przemocy a przemocą ekonomiczną, podobnie jak w przypadku mężczyzn w ogóle, jest mniejsza. A w roku 2013 przemoc ekonomiczna wśród starszych mężczyzn dominowała w stosunku do przemocy fizycznej.

Kolejnym wskaźnikiem uwzględniającym płeć osób dotkniętych przemocą była niepełnosprawność. Tutaj wyniki są podobne do wyników dotyczących osób starszych. To co należy podkreślić – w 2015 roku nie zanotowano przypadków przemocy ekonomicznej wobec osób z niepełnosprawnością.

Wykres nr 13. Rodzaje przemocy stosowane wobec osób z niepełnosprawnością

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych

Podsumowując: płeć w niewielki sposób różnicuje stosowane rodzaje przemocy. Mimo, iż przemoc psychiczną i fizyczną możemy odnotować jako dominujące rodzaje przemocy zarówno u kobiet jak i mężczyzn, to dysproporcja pomiędzy tymi rodzajami przemocy a przemocą ekonomiczną jest mniejsza. Ponadto w przypadku kobiet częściej jest stosowana przemoc fizyczna, natomiast w przypadku mężczyzn nie odnotowano przypadków przemocy seksualnej.

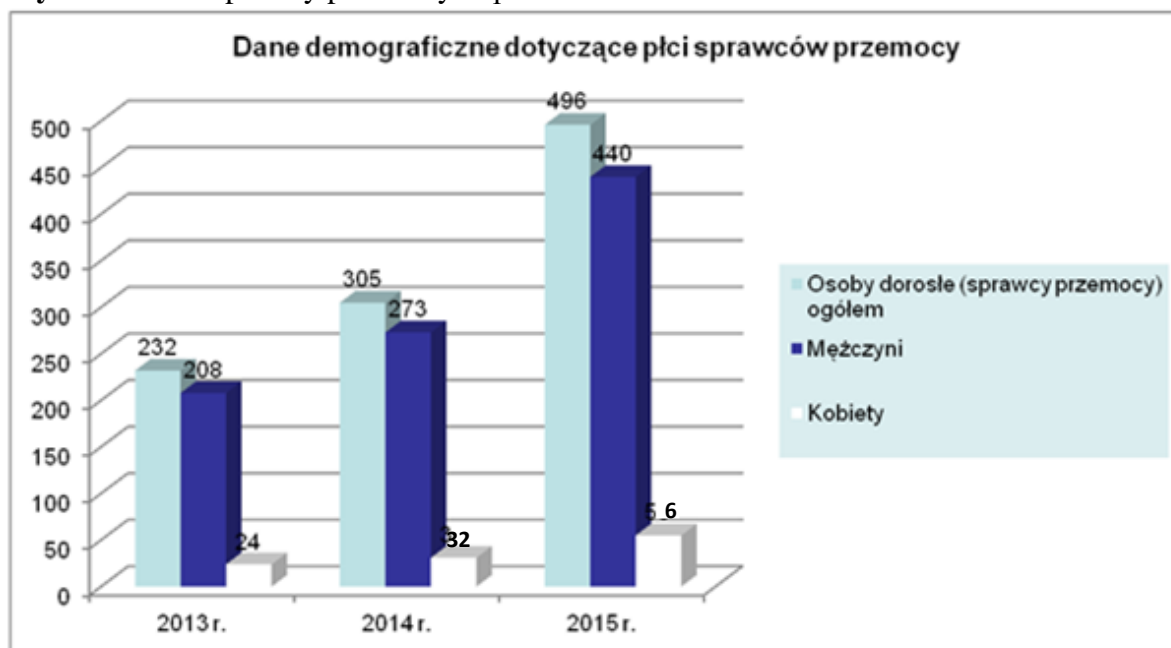
U osób starszych i u osób z niepełnosprawnością także obserwujemy dominację przemocy psychicznej i fizycznej, choć również z mniejszą dysproporcją w stosunku do przemocy ekonomicznej. Co ważne, obserwuje się nasilenie przemocy ekonomicznej u osób starszych oraz wśród osób z niepełnosprawnością (lata 2013, 2014), natomiast w roku 2015 dalszy wzrost tego rodzaju przemocy wśród osób starszych, ale już jej brak wśród osób z niepełnosprawnością. Może to wynikać z ich niskiego uposażenia.

5. CHARAKTERYSTYKA SPRAWCÓW PRZEMOCY

Kolejnym zadaniem diagnozy było zebranie danych na temat sprawców przemocy. Uwzględniono zarówno dane demograficzne, jak też próbowano zdiagnozować problemy, które współtowarzyszą osobie stosującej przemoc. Wyniki diagnozy korespondują z ogólnie obserwowaną tendencją – zdecydowana większość osób stosujących przemoc jest płci męskiej.

5.1. Dane dotyczące płci sprawców przemocy

Wykres nr 14. Sprawcy przemocy – płeć

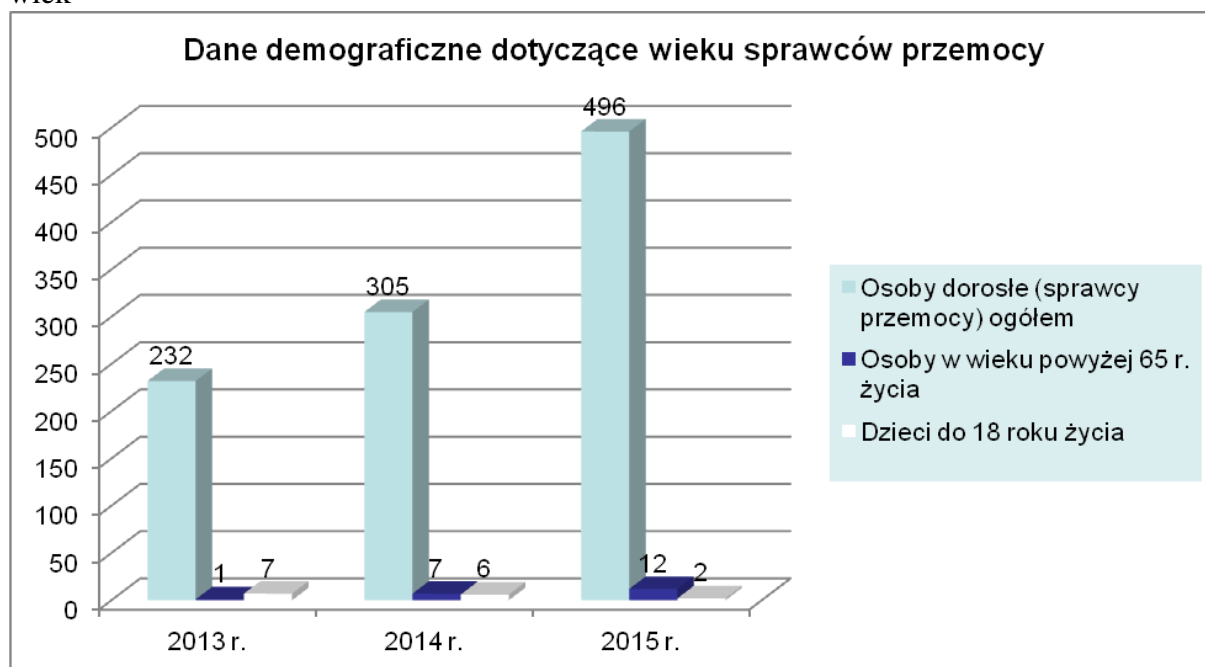

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

5.2. Dane demograficzne dotyczące wieku sprawców przemocy

Następną kategorią uwzględnioną w diagnozie był wiek sprawców przemocy. Zgodnie z wynikami przedstawionymi na poniższym wykresie, dominują osoby w przedziale wiekowym od 18 roku życia, ale przed 65 rokiem życia.

Wykres nr 15. Sprawcy przemocy – wiek

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Podsumowując należy podkreślić, iż dominacja płci męskiej wśród sprawców przemocy jest większa niż w ogólnopolskich raportach, w roku 2015 wskaźnik ten wyniósł 88%, gdzie dane w skali kraju mówią o ok. 70 %¹¹. Natomiast jeśli chodzi o wiek, to odnotowano nieliczne przypadki wśród niepełnoletnich i osób starszych. Przewaga zanotowanych osób jest w wieku produkcyjnym, co także koresponduje z wynikami na skale ogólnopolską. Według danych z roku 2010, najczęściej sprawców przemocy odnotowano w wieku 40-49 lat¹², natomiast na drugim miejscu pod względem liczebności była kategoria wiekowa 30-39 lat¹³.

5.3. Problemy doświadczane przez sprawców przemocy

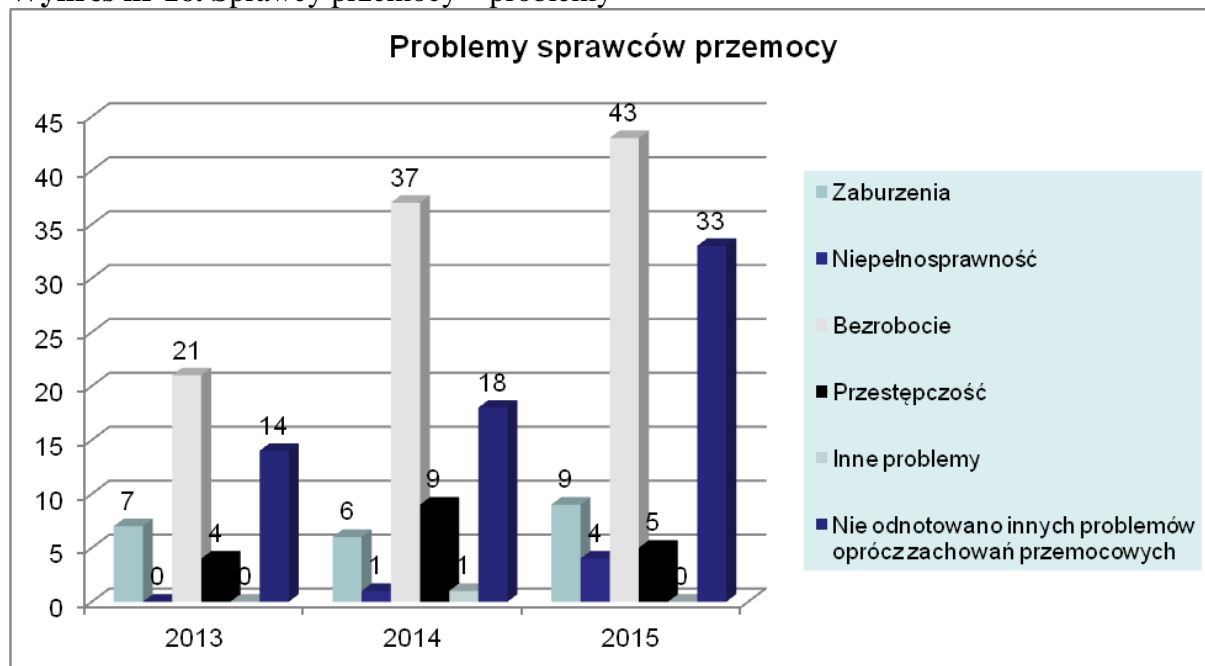
Kolejnymi wskaźnikami, mającymi przybliżyć charakterystykę osób dopuszczających się przemocy, były problemy sprawców odnotowane przez poszczególne instytucje, w tym osobno próbowano zróżnicować rodzaje uzależnień sprawców. Wykres nr 16 przedstawia problemy, które mogą współtowarzyszyć przemocy, nasilać agresje sprawcy.

¹¹ TSN OBP, *Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie wobec kobiet i wobec mężczyzn. Cz I – Raport z badań ogólnopolskich*, Warszawa, 2010, s. 105.

¹² Tamże.

¹³ Tamże

Wykres nr 16. Sprawcy przemocy – problemy

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

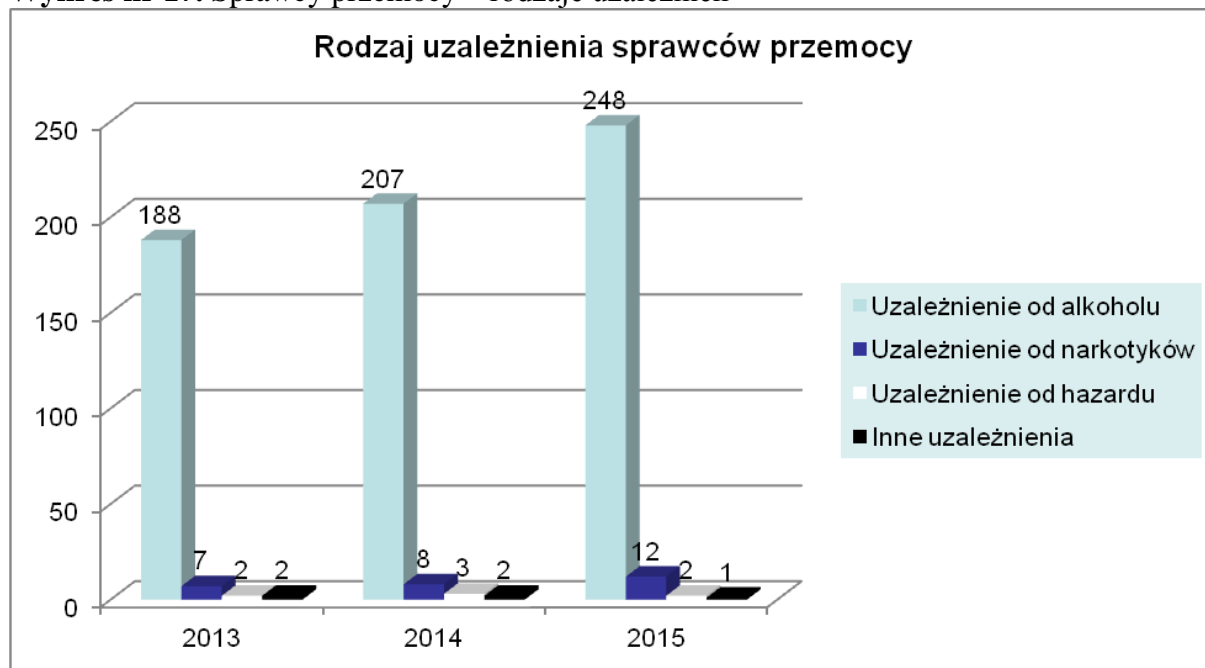
Analizując wykres możemy zauważyć, iż wśród wymienionych problemów, najczęściej odnotowywano problem bezrobocia, a drugi według liczebności – zaburzenia. Są to problemy, które mogą utrudniać codzienne funkcjonowanie, wymagają pomocy innych osób, ponadto bezrobocie w przypadku mężczyzn wciąż jest problemem napiętnowanym społecznie.

5.4. Rodzaje uzależnień sprawców przemocy

Osobno analizowano rodzaje uzależnień sprawców przemocy. Uzależnienie od alkoholu jest zdecydowanie dominujące, jednak należy przypuszczać, że pozostałe rodzaje uzależnień, są niedoszacowane, zwłaszcza, jeśli weźmiemy pod uwagę ogólnopolską tendencję pokazującą progresywny charakter uzależnień od środków psychoaktywnych oraz to, że w porównaniu do uzależnień od alkoholu jest to problem, który pojawił się stosunkowo niedawno. Tym samym, wciąż są trudności w zauważaniu osób uzależnionych od środków psychoaktywnych¹⁴.

¹⁴ L., Cierpiałkowska, *Psychopatologia*, Scholar, Warszawa, 2014.

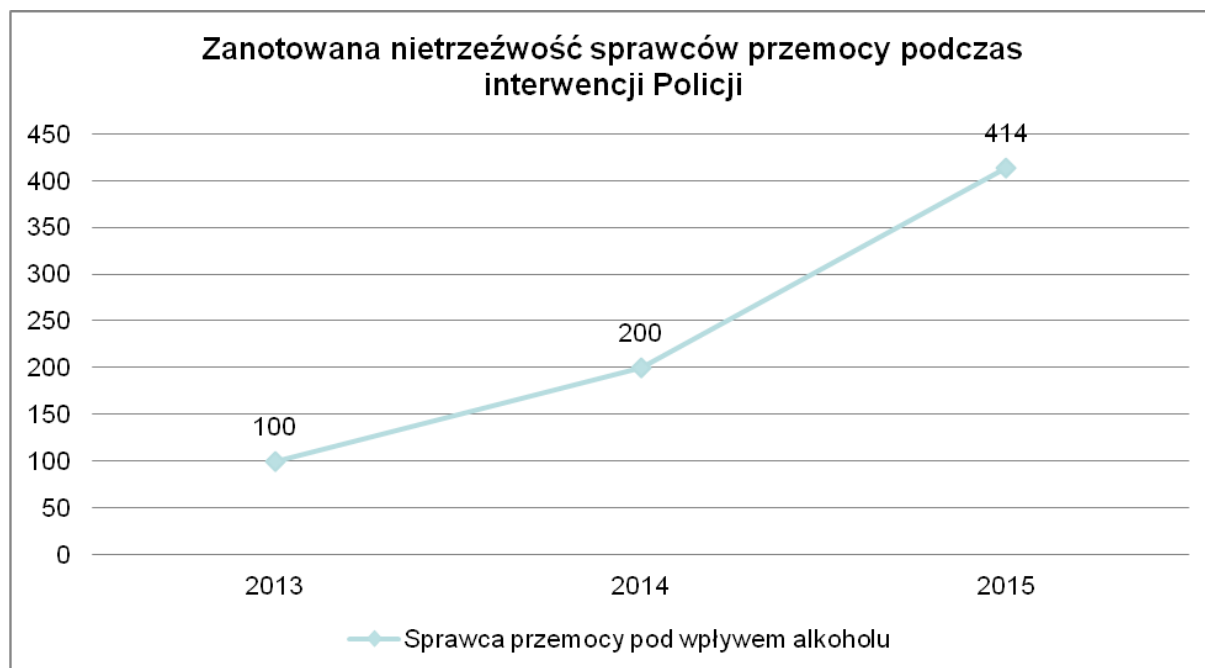
Wykres nr 17. Sprawcy przemocy – rodzaje uzależnień

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Dane na temat alkoholu, jako problemie najczęściej towarzyszącym przemocy, potwierdzają także informacje zebrane od pracowników Komendy Powiatowej Policji.

Wykres nr 18. Sprawcy przemocy – nietrzeźwość

Źródło: Opracowano na podstawie danych przedstawionych przez Policję.

Nietrzeźwość sprawcy przemocy, była jedynym z współtowarzyszących problemów zanotowanym podczas interwencji, dokonywanych w związku z podejrzeniem o popełnienie przemocy. Warto także zwrócić uwagę na progresywny charakter problemu: w porównaniu do roku 2013 liczba nietrzeźwych sprawców przemocy wzrosła czterokrotnie.

W związku z tym dla oszacowania problemu przemocy informacje na temat bezrobocia oraz nadużywania alkoholu będą bardzo istotne. Pytania o problemy rodziców (w tym, omawiane powyżej) zostały zadane także pracownikom szkół. Poniższy wykres przedstawia dane zebrane z ponad 40 placówek.

5.5. Problemy rodziców odnotowane przez pracowników szkół i przedszkoli

Tabela 2. Problemy rodziców odnotowane przez pracowników szkół

Problemy rodziców wskazane przez szkoły	N	Suma
Uzależnienie od alkoholu 2013/2014	36	355,00
Uzależnienie od alkoholu 2014/2015	36	335,00
Uzależnienie od alkoholu 2014/2015	35	314,00
Uzależnienie od narkotyków 2013/2015	19	7,00
Uzależnienie od narkotyków 2014/2015	19	11,00
Uzależnienie od narkotyków 2015/2016	19	8,00
Uzależnienie od alkoholu i narkotyków 2013/2014	19	24,00
Uzależnienie od alkoholu i narkotyków 2013/2014	19	15,00
Uzależnienie od alkoholu i narkotyków 2013/2014	19	20,00
Bezrobocie ojca i matki 2013/2014	25	183,00
Bezrobocie ojca i matki 2014/2015	25	171,00
Bezrobocie ojca i matki 2015/2016	25	161,00
Bezrobocie matki 2013/2014	26	528,00
Bezrobocie matki 2014/2015	26	536,00
Bezrobocie matki 2015/2016	28	511,00
Bezrobocie ojca 2013/2014	23	158,00
Bezrobocie ojca 2014/2015	22	157,00
Bezrobocie ojca 2015/2016	22	159,00
Powiązanie z przestępczością 2013/2014	17	19,00
Powiązanie z przestępczością 2014/2015	17	18,00
Powiązanie z przestępczością 2015/2016	17	16,00
Choroby i zaburzenia psychiczne 2013/2014	19	23,00
Choroby i zaburzenia psychiczne 2014/2015	19	18,00
Choroby i zaburzenia psychiczne 2015/2016	20	24,00
Inne problemy 2013/2014	20	45,00
Inne problemy 2014/2015	20	48,00
Inne problemy 2015/2016	19	51,00
Powiązanie z przestępczością 2013/2014	17	19,00
Powiązanie z przestępczością 2014/2015	17	18,00
Powiązanie z przestępczością 2015/2016	17	16,00
Choroby i zaburzenia psychiczne 2013/2014	19	23,00
Choroby i zaburzenia psychiczne 2014/2015	19	18,00
Choroby i zaburzenia psychiczne 2015/2016	20	24,00
Inne problemy 2013/2014	20	45,00
Inne problemy 2014/2015	20	48,00
Inne problemy 2015/2016	19	51,00

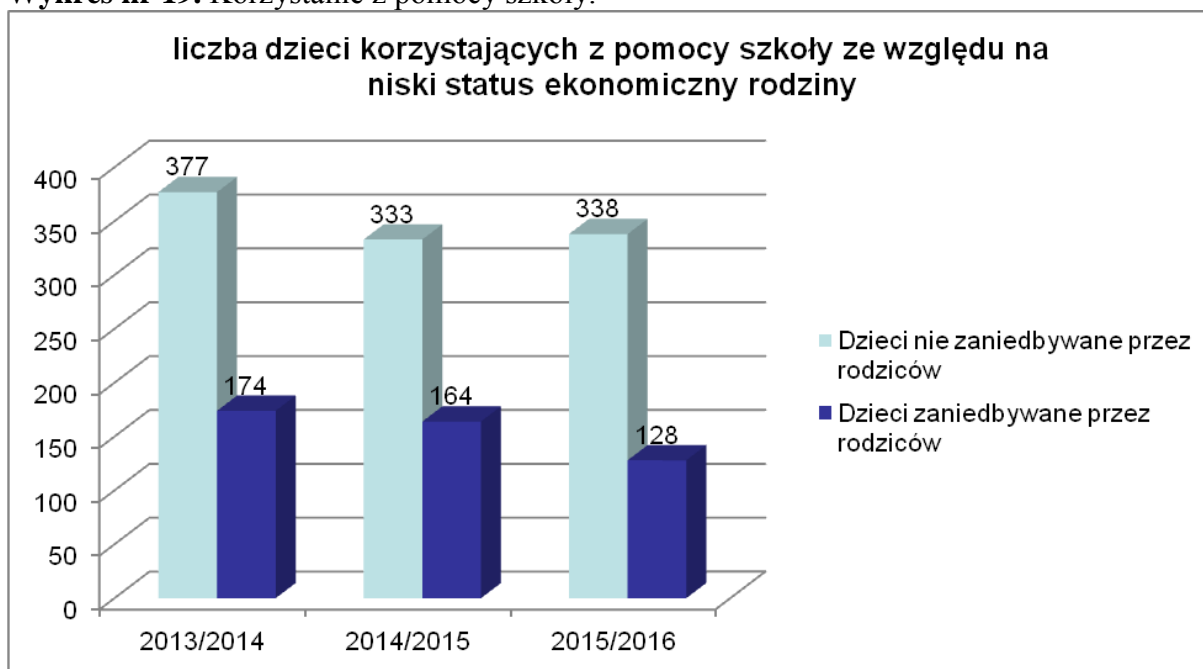
Legenda: N: liczba obserwacji (szkół, które podały dane na ten temat), Suma: ilość osób posiadających wyszczególniony problem.

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących ze szkół.

Analizując powyższą tabelę należy zwrócić uwagę na liczebność podmiotów udzielających odpowiedzi na poszczególne pytania – większość szkół podała dane dotyczące uzależnienia od alkoholu oraz ilości osób bezrobotnych, natomiast z pozostałymi pozycjami występowały problemy – były to braki danych albo zaznaczenie, że problem nie występuje. Dlatego, mimo iż powyższa tabela koresponduje z poprzednio przedstawionymi danymi o tym, że uzależnienia od alkoholu oraz bezrobocie są danymi częściej występującymi), to również należy brać pod uwagę fakt, iż są to też problemy, które mogą być najłatwiej wykrywalne, ze względu na opracowane procedury w tym zakresie oraz udostępnianie takich danych. Niemniej ilość uzależnionych rodziców, utrzymująca się na prawie niezmiennym poziomie w ostatnich trzech latach, jest niepokojąca.

Innym wskaźnikiem korespondującym z wskaźnikiem bezrobocia jest niski status ekonomiczny rodziny. Poniższy wykres przedstawia dane na ten temat, zebrane od pracowników pedagogów i psychologów szkolnych.

Wykres nr 19. Korzystanie z pomocy szkoły.

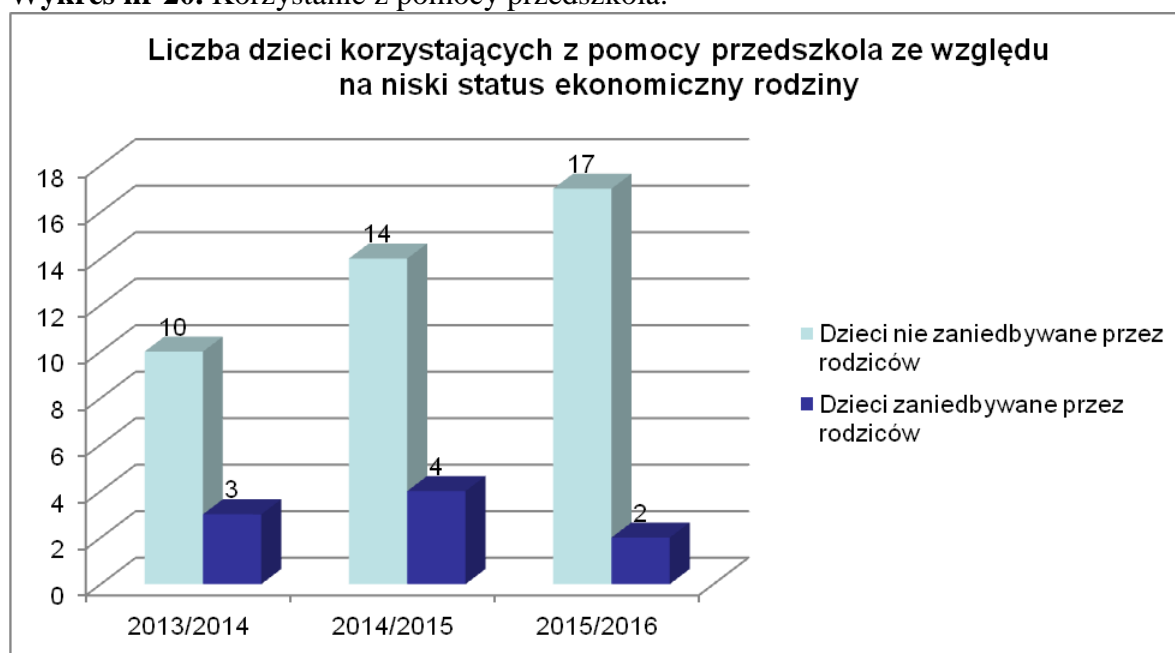
Źródło: Opracowano na podstawie danych zebranych od pedagogów/ psychologów szkolnych.

Analizując dane możemy zauważyć, że liczba dzieci (pochodzących z rodzin o niskim statusie ekonomicznym) zaniechanych przez rodziców jest znacznie mniejsza od niezaniechanych dzieci. Ponadto liczba takich dzieci zmniejszyła w ciągu ostatnich trzech lat. Podobną tendencję (mniejszą ilość dzieci zaniechanych w stosunku do niezaniechanych dzieci) możemy zauważyć także z informacji podanych przez pracowników przedszkoli. Wynikać to może z większej uważności otoczenia jak i profesjonalistów, tym samym – częściej udzielanej pomocy takim rodzinom.

Tu należy zaznaczyć, iż w przypadku przedszkoli większa część placówek nie udzieliła informacji, które by wykaczały poza podstawowe takie jak: „ilość dzieci

uczęszczających do przedszkola”, dlatego też liczby nie pozwalają oszacować skali problemu, tylko proporcje.

Wykres nr 20. Korzystanie z pomocy przedszkola.

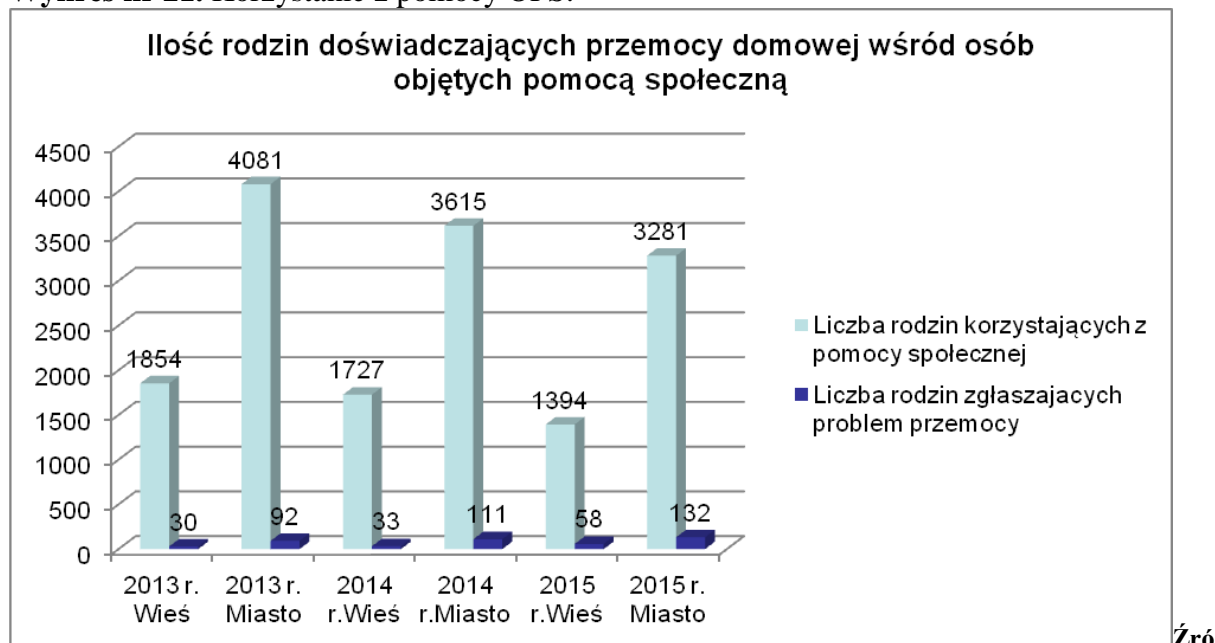

Źródło: Opracowano na podstawie danych zebranych od wychowawców przedszkoli.

5.6. Korzystanie z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej

Dane ze szkół, przedszkoli oraz Ośrodków Pomocy Społecznych (wykres poniżej), nie potwierdzają hipotezy, iż niski status ekonomiczny rodziny determinuje nasilenie problemu przemocy.

Wykres nr 21. Korzystanie z pomocy OPS.

Źródło:

dło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Ośrodków Pomocy Społecznej.

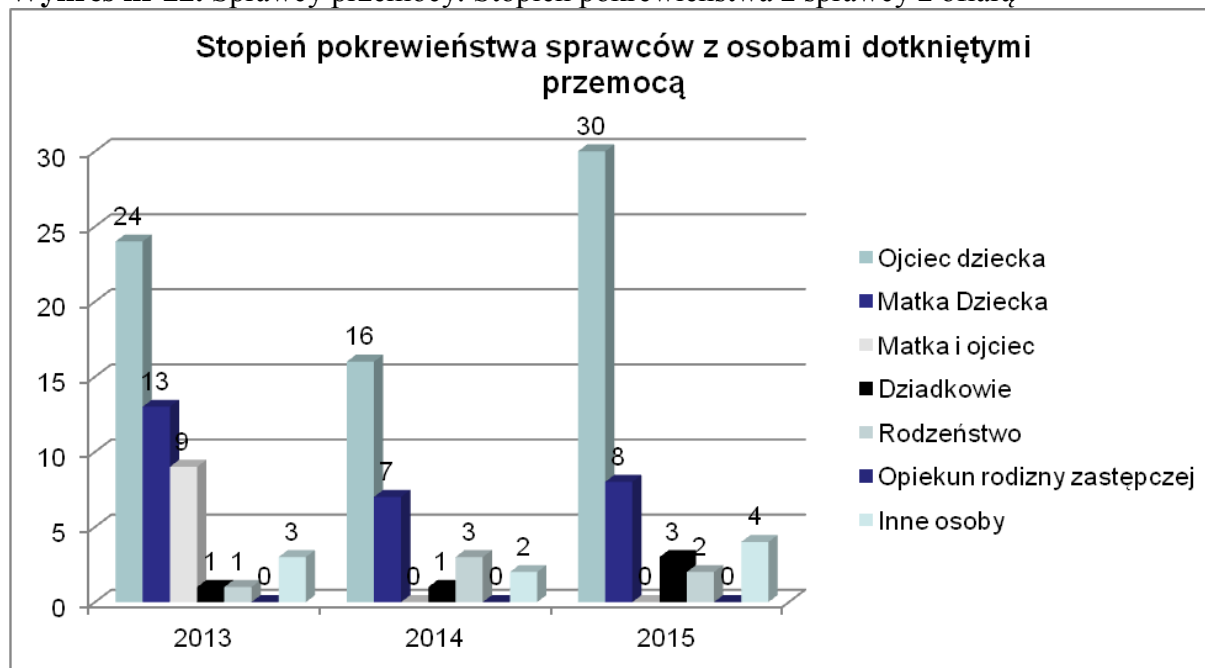
5.7. Stopień pokrewieństwa sprawcy z osobą doświadczającą przemocy

Ostatnim wskaźnikiem (omawianym w diagnozie) dotyczącym charakterystyki sprawców przemocy jest stopień pokrewieństwa sprawców z osobami dotkniętymi przemocą.

Z danych raportu, przedstawiającego diagnozę na skalę ogólnopolską wynika, że takimi osobami najczęściej są mąż/ partner, oraz ojciec/ojczym¹⁵. Poniższy wykres, ukazujący ojca jako osobę, która najczęściej stosuje przemoc wobec dziecka, koresponduje z ogólnopolskimi danymi.

¹⁵ Tamże

Wykres nr 22. Sprawcy przemocy. Stopień pokrewieństwa z sprawcy z ofiarą

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

W kategorii „Inne osoby”, zostały wpisane takie osoby jak: ojczym, konkubent matki, oraz w jednym przypadku –inne dziecko.

5.8. Przemoc w rodzinach zastępczych i RDD

Z danych uzyskanych z Punktu Interwencji Kryzysowej przy PCPR wynika, że przemoc pojawia się także w rodzinach zastępczych. W badanym okresie, co roku, jedna rodzina była rozwiązana ze względu na stosowaną przemoc (zob. tab. Nr 3).

Tab. Nr 3. Rodziny zastępcze zagrożone przemocą

	2013r.	2014r.	2015r.
Liczba rodzin zastępczych/ RDD objętych pomocą	177	176	160
Liczba rodzin zastępczych/ RDD zagrożonych przemocą	8	6	10
Liczba rodzin zastępczych/ RDD rozwiązanych ze względu na stosowaną przemoc wobec dzieci	1	1	1

Źródło: Opracowano na podstawie danych przedstawionych przez PIK.

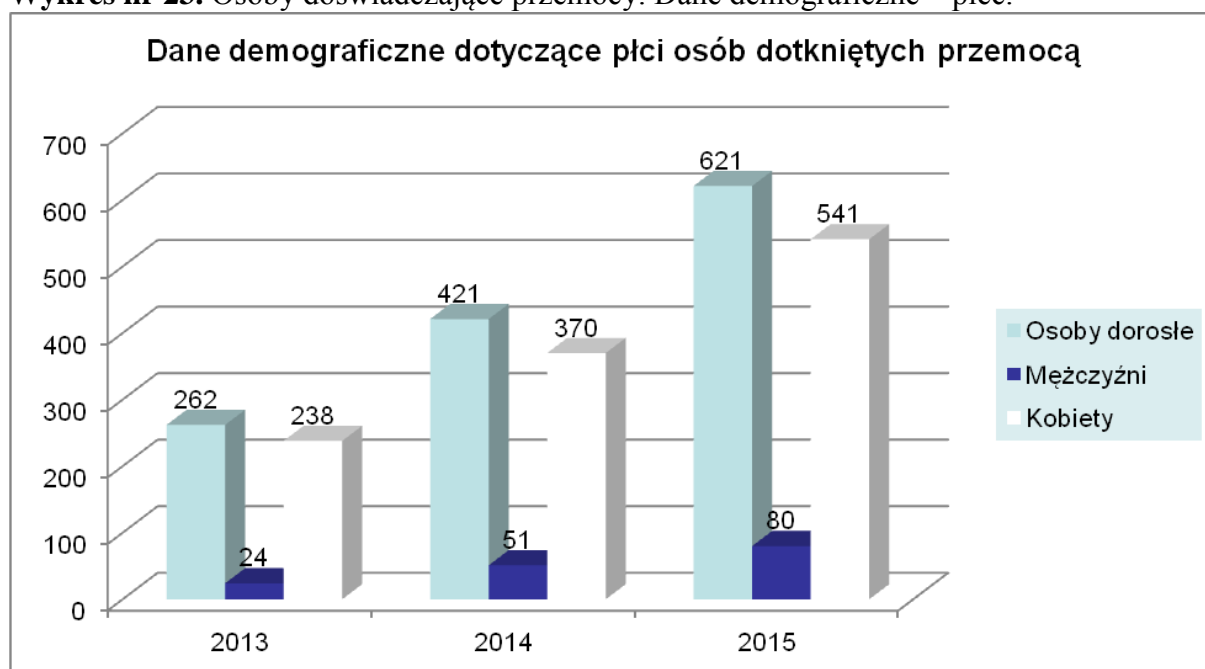
Biorąc pod uwagę szczegółowe monitorowanie potencjalnych opiekunów w trakcie przygotowania, a następnie podczas pełnienia funkcji opieki nad dziećmi jest to zjawisko wysoce niepokojące. Natomiast, być może, właśnie monitoring przyczynia się do wykrywalności takich przypadków.

6. INFORMACJE NA TEMAT OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ

Kolejny obszar diagnozy obejmował dane na temat osób doświadczających przemocy. Niektóre informacje pojawiły się już w poprzednich częściach diagnozy np. dotyczące rodzajów doświadczanej przemocy. W tej części zostaną przedstawione: dane demograficzne, dane dotyczące specyfiki niektórych grup osób, oraz dane dotyczące źródeł identyfikacji przemocy domowej.

6.1. Dane demograficzne dotyczące płci osoby doświadczającej przemocy

Wykres nr 23. Osoby doświadczające przemocy. Dane demograficzne – płeć.

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Zgodnie z danymi z raportu z 2010 roku, wśród osób dotkniętych przemocą 39 % stanowią mężczyźni, 61 – kobiety¹⁶. Dane za 2015 rok, także w skali ogólnopolskiej, przedstawione przez Policję mówią o 69 376 kobietach z ogólnej liczby osób dotkniętych przemocą wynoszącej 97 501¹⁷, co odpowiednio daje 71 %.

Dane z raportów sporządzonych przez funkcjonariuszy policji, obejmujące powiat świdnicki mówią o 434 kobietach z 525 osób, co do których istnieje podejrzenie że są dotknięte przemocą, co stanowi 82 % osób płci żeńskiej. Koresponduje to z danymi przedstawionymi przez ZI.

Z przedstawionych danych wynika, iż liczba kobiet dotkniętych przemocą w stosunku do mężczyzn, w powiecie świdnickim może być wyższa niż w skali ogólnopolskiej.

Należy również zauważyć, że mimo, iż osoby płci męskiej dotknięte przemocą stanowią mniejszość, to w porównaniu do roku 2013 mamy do czynienia z ponad trzykrotnym wzrostem tej grupy. Można przypuszczać, że jedną z przyczyn tych zmian może być większa świadomość społeczna w tym zakresie i większa odwaga mężczyzn w przyznawaniu się do bycia „ofiara” przemocy.

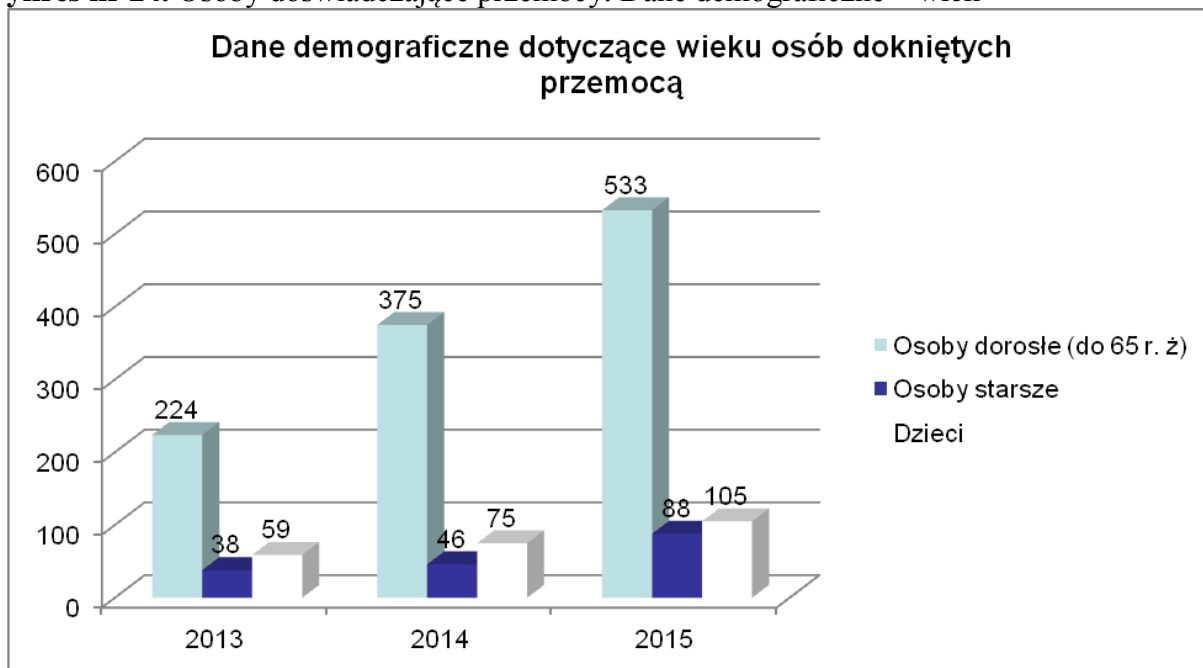
6.2. Dane demograficzne dotyczące wieku osób doświadczających przemocy

Następną kategorią, wziętą pod uwagę w diagnozie był wiek osób dotkniętych przemocą.

¹⁶ Tamże

¹⁷ *Przemoc rodzinie, Statystyki, Policja*, Pozyskano z: <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

wykres nr 24. Osoby doświadczające przemocy. Dane demograficzne – wiek

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Charakter wykresu jest progresywny w porównaniu z rokiem 2013: zarówno w przypadku dzieci, jak i osób starszych liczba osób dotkniętych przemocą się podwoiła.

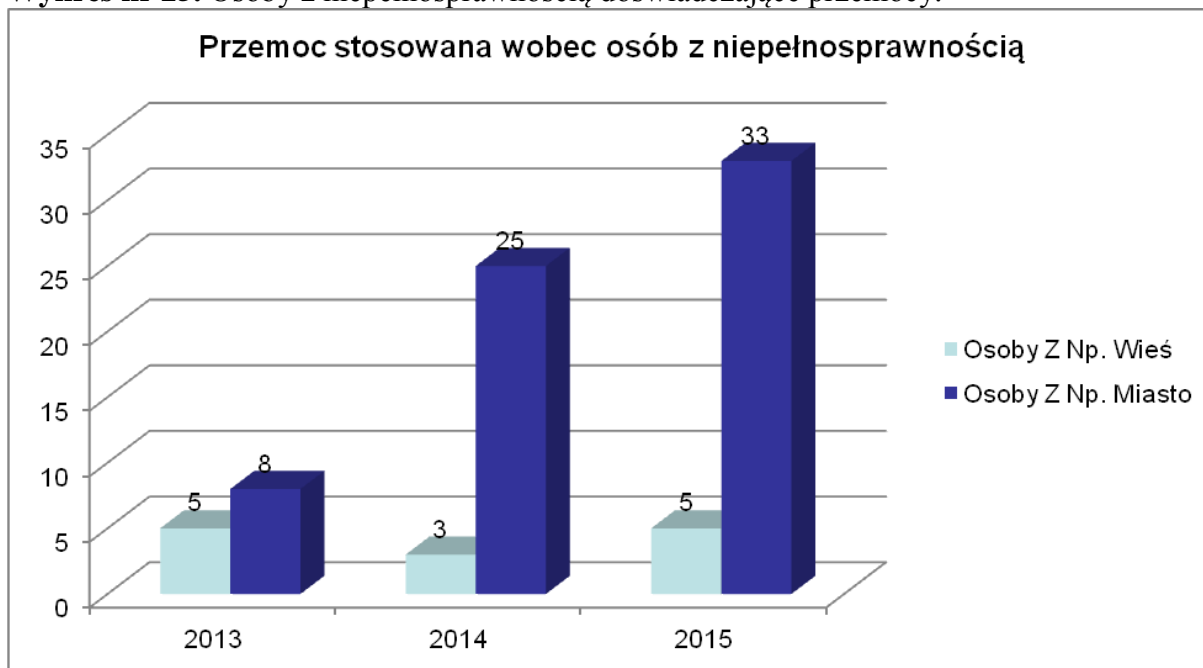
6.3. Osoby z niepełnosprawnością doświadczające przemocy

Ostatni wykres w tej części diagnozy przedstawia osoby z niepełnosprawnością dotknięte przemocą. Ze względu na wyraźne dysproporcje, wykres ten przedstawia osoby z niepełnosprawnością, uwzględniając teren zamieszkania. Jak wynika z danych, liczba osób z niepełnosprawnością, doświadczających przemocy, w miastach wyraźnie wzrosła. Może to wskazywać na efektywność programów skierowanych do tych grup osób, które przyczyniły się do lepszej wykrywalności problemu. Niestety większość takich projektów prowadzone są w miastach. Stąd można się spodziewać trudności w oszacowaniu problemu przemocy wobec osób z niepełnosprawnością na wsiach. Jak wynika z raportu dotyczącego przemocy stosowanej wobec osób z niepełnosprawnością¹⁸, najbardziej przeszkadza w niesieniu pomocy utrudniony kontakt z takimi osobami oraz ich rodzinami, a także lęk osoby doświadczającej przemocy¹⁹.

¹⁸S. Bedyńska, A. Brzezicka, K. Korzeniowski, P. Radkiewicz, K. Skarżyńska Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych, CZĘŚĆ II - Raport z badania profesjonalistów, PAN, Warszawa 2009.

¹⁹ Tamże

Wykres nr 25. Osoby z niepełnosprawnością doświadczające przemocy.

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

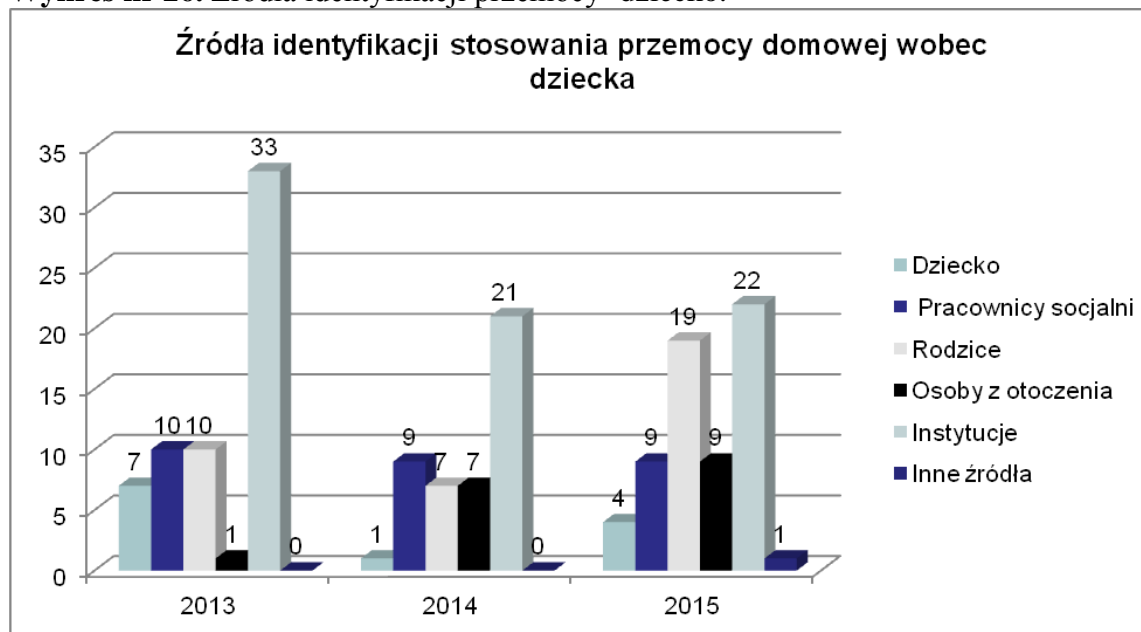
Podsumowując powyższe dane dotyczące osób dotkniętych przemocą:

- Zdecydowana większość osób dotkniętych przemocą to osoby dorosłe.
- Na drugim miejscu są dzieci.
- Na trzecim miejscu są osoby starsze.
- Wzrasta również ilość zarejestrowanych przypadków (ale tylko w miastach) stosowania przemocy wobec osób z niepełnosprawnością.

6.4. Źródła identyfikacji przemocy domowej

Źródła identyfikacji wiedzy na temat przemocy domowej sprawdzano z dwóch powodów. Po pierwsze: wiedza ta jest najbardziej istotna dla instytucji przeciwdziałających zjawisku przemocy, ponieważ bez identyfikacji problemu proces pomagania nie zostanie zainicjowany. Po drugie: wiedza ta jest również niezbędna przy tworzeniu programów profilaktycznych, ponieważ ukazuje skalę świadomości, dotyczącą zjawiska przemocy wśród osób mających pośredni lub bezpośredni kontakt z rodzinami, w których występują zachowania przemocowe. Poniższy wykres pokazuje źródła wiedzy o przemocy stosowanej wobec dziecka.

Wykres nr 26. Źródła identyfikacji przemocy- dziecko.

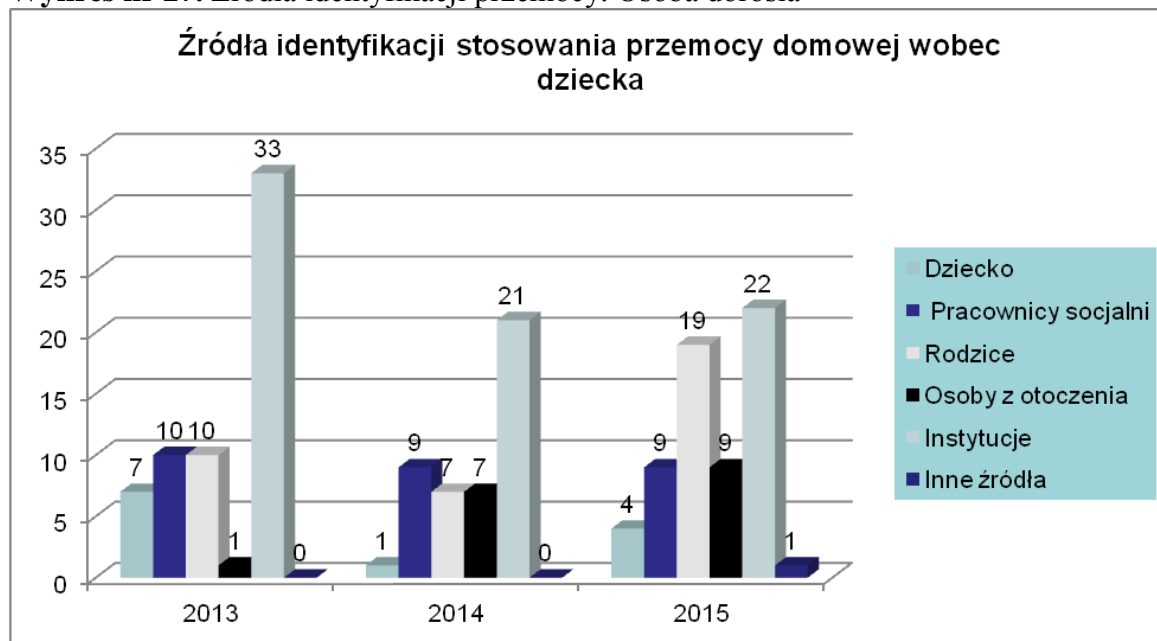

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Najrzadziej o przemocy wobec dzieci dowiadujemy się bezpośrednio od poszkodowanych. Na drugim miejscu pod względem małej liczebności zgłoszeń są osoby z najbliższego otoczenia dziecka. Warto jednak zauważyć, że liczba ta zwiększyła się w porównaniu do roku 2013. Najczęściej zaś, o dzieciach dotkniętych przemocą, dowiadujemy się za pośrednictwem instytucji, od rodziców oraz pracowników socjalnych.

W przypadku osób dorosłych dotkniętych przemocą najczęściej dowiadujemy się o problemie z instytucji. Najrzadziej zaś od osób z najbliższego otoczenia, choć należy przypuszczać, że przyczyniają się one w sposób pośredni do identyfikacji przemocy, zgłaszając potrzebę interwencji policji. Jest poważnym problemem fakt, że same osoby dotknięte przemocą zgłaszają ją dwa razy rzadziej niż instytucje zajmujące się tym problemem, co wskazuje na wciąż niewystarczającą znajomość swoich praw oraz specyfiki problemu przemocy wśród osób doświadczających tego problemu.

Wykres nr 27. Źródła identyfikacji przemocy. Osoba dorosła

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Podsumowując:

- Niepokojącym faktem jest znikoma reakcja na zjawisko przemocy osób z najbliższego otoczenia. Szczególną dysproporcję widać w przypadku osób dorosłych.
- W przypadku osób dorosłych, zwiększa się ilość zawiadomień o przemoc ze strony osoby jej doświadczającej, ale wpisuje się to w ogólnie progresywny charakter zjawiska na przestrzeni diagnozowanych lat. W przypadku dzieci, jest to jedno z najbardziej rzadkich źródeł identyfikacji.
- Najczęściej wskazywane źródło identyfikacji problemu, to różnego rodzaju instytucje, przede wszystkim policja i OPS.

7. POMOC, PRZECIWDZIAŁANIE I PROFILAKTYKA

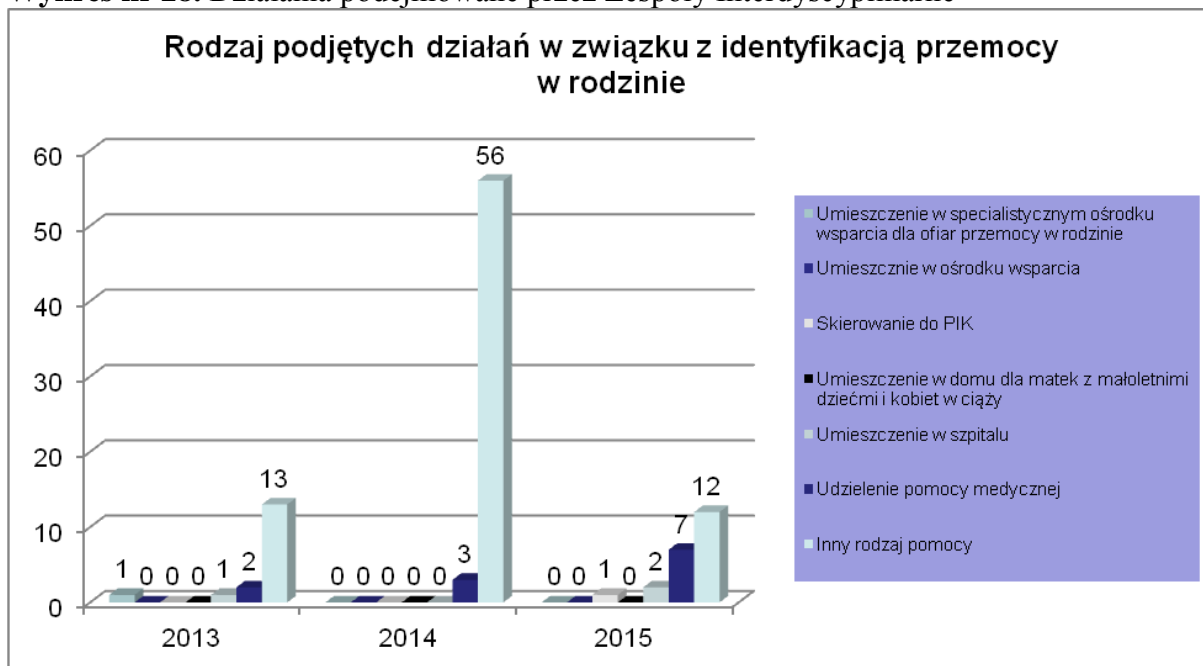
Ostatnim diagnozowanym obszarem były działania instytucji w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą oraz przeciwdziałania i profilaktyki problemowi przemocy.

7.1. Działania podejmowane w związku z identyfikacją przemocy w rodzinie

Zacznijmy od działań poszczególnych instytucji, które są podejmowane bezpośrednio po identyfikacji problemu przemocy.

Wykres poniżej przedstawia działania podejmowane przez ZI. Najbardziej liczebną kategorią podejmowaną przez ZI są „inne działania”. Są to takie działania jak: współpraca z kuratorium, porady prawne, psychologiczne, działania terapeutyczne dla sprawców i osób dotkniętych przemocą, interwencje domowe pracowników OPS, umieszczenie dziecka w placówce, wnioski do sądu o przymusowe umieszczenie w DPS, wnioski do GPRPA. Drugie po liczebności działanie, to zawiadomienie o popełnienie przestępstwa. Należy sądzić, że reakcja ta obejmuje cięższe przypadki przemocy w porównaniu do poprzednio omawianej grupy działań. Podobnie trudne sytuacje wymagają skierowania osób dotkniętych przemocą do Punktów Interwencji Kryzysowej. Jest to trzecia kategoria działań według liczebności.

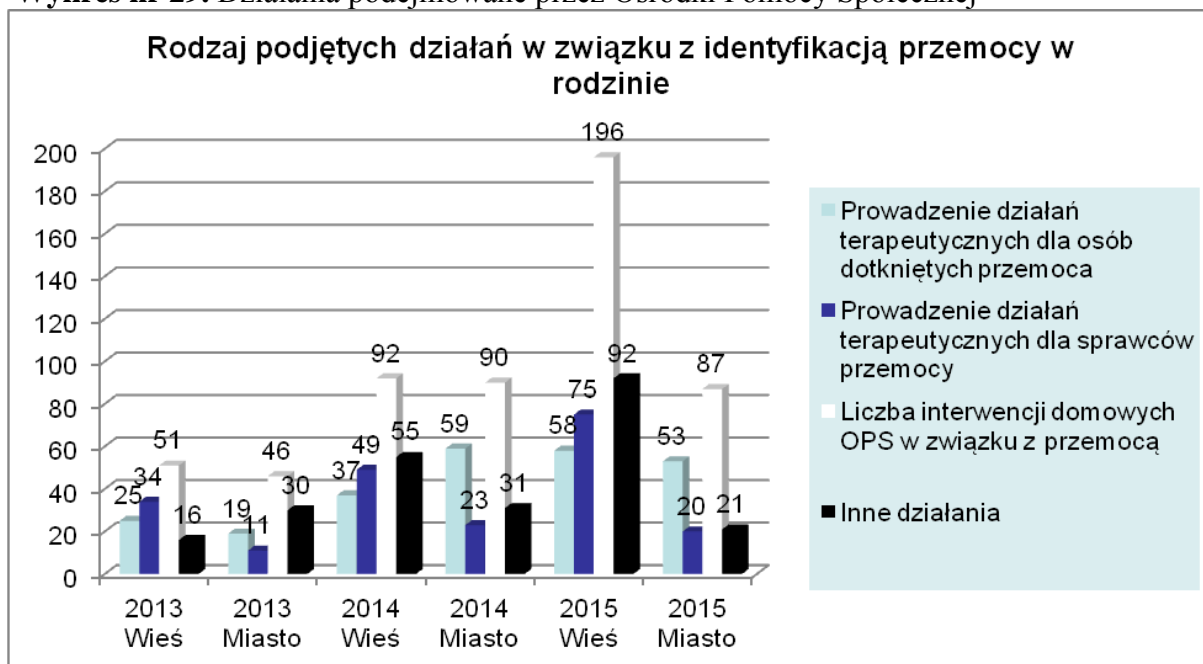
Wykres nr 28. Działania podejmowane przez Zespoły Interdyscyplinarne

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Zespołów Interdyscyplinarnych.

Kolejne wyniki dotyczą działań podejmowanych przez OPS. Tutaj najczęstszym rodzajem działania są interwencje domowe. Są to działania, które mogą być rozpatrywane zarówno na etapie identyfikacji problemu, jak również późniejszej kontroli. Jak wynika z ankiet, inne instytucje zlecają interwencje domowe OPS w momencie podejrzenia stosowania przemocy domowej. Inne działania podejmowane przez OPS to prowadzenie terapii zarówno dla osób dotkniętych przemocą jak i sprawców.

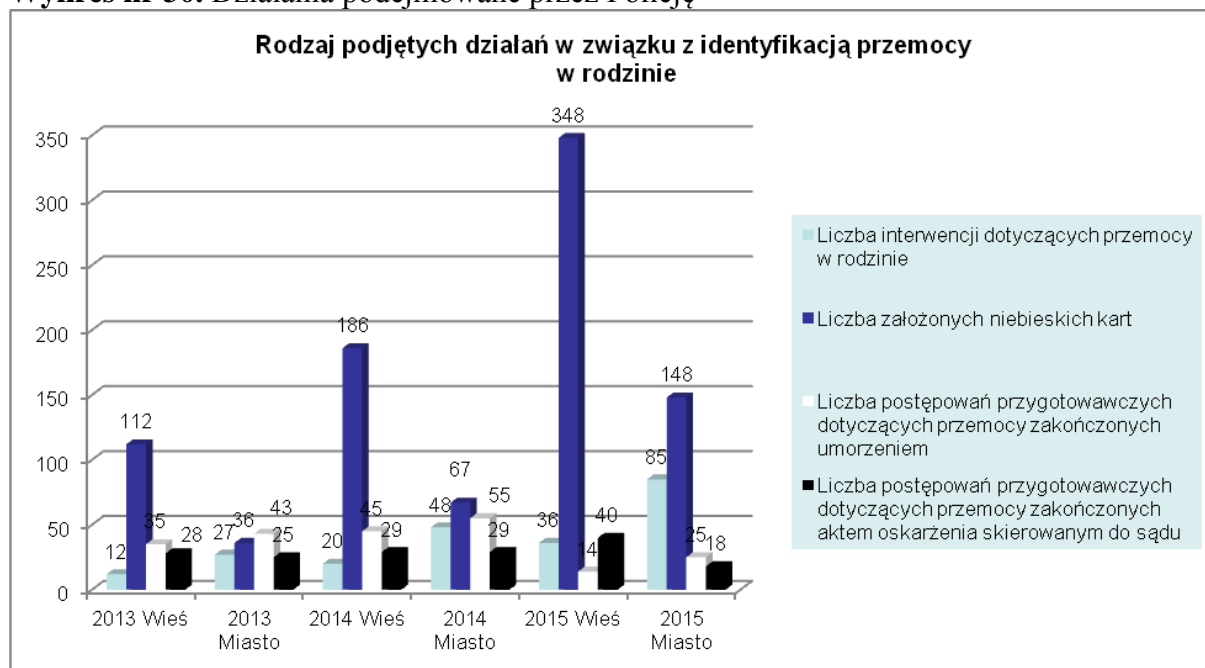
Wykres nr 29. Działania podejmowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej

Źródło: Opracowano na podstawie danych pochodzących z Ośrodków Pomocy Społecznej.

Zdecydowaną większość działań podejmowanych przez policję dotyczy założenia NK. Jak już wspomniano, o ile liczba interwencji przeważa w miastach, to liczba założonych NK jest zdecydowanie większa na terenach wiejskich. Ponadto należy zauważyć, iż liczba postępowań przygotowawczych częściej jest zakończona umorzeniem w stosunku do liczby aktów oskarżenia.

Wykres nr 30. Działania podejmowane przez Policję

Źródło: Opracowane na podstawie danych pozyskanych od policji.

W sprawozdaniach policji odnajdujemy także dane dotyczące postępowania z osobą dotkniętą przemocą. Niestety najczęstszy rodzaj działań zanotowany jest w rubryce: „inny rodzaj pomocy”, natomiast nie ma informacji na temat rodzaju działań zawartych w tym obszarze.

Tabela nr 4. Rodzaje pomocy udzielonej osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą

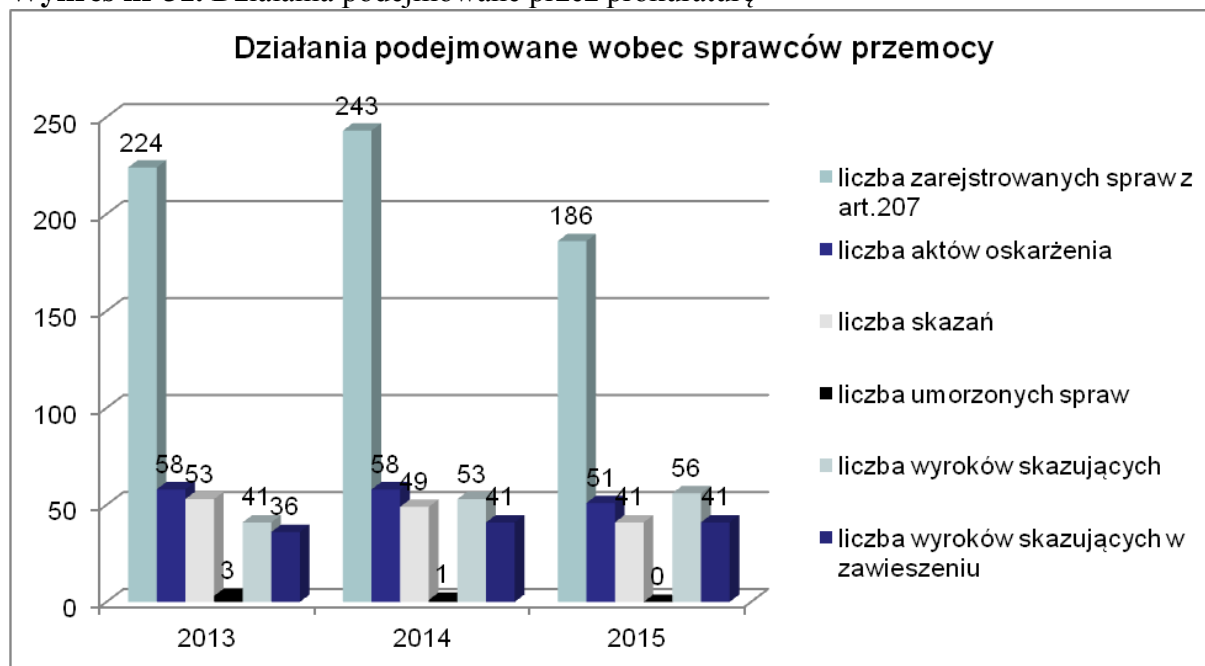
Rodzaj działania	2013	2014	2015
Umieszczenie w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	1	0	0
Umieszczenie w ośrodku wsparcia	0	0	0
Skierowanie do PIK	0	0	1
Umieszczenie w domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	0	0	0
Umieszczenie w szpitalu	1	0	2
Udzielenie pomocy medycznej	2	3	7
Inny rodzaj pomocy	13	56	12

Źródło: Opracowano na podstawie danych z policji.

Kolejny wykres przedstawia rodzaje działań podejmowanych przez prokuraturę. Tu należy odnotować, że liczba aktów oskarżenia, wyroków skazujących korespondują ze sobą. Ilość umorzonych spraw jest znikoma, ale większość wyroków to wyroki

w zawieszeniu, co może mieć negatywne znaczenie dla bezpieczeństwa osoby dotkniętej przemocą.

Wykres nr 31. Działania podejmowane przez prokuraturę

Źródło: Opracowano na podstawie danych z Prokuratury.

Dane przedstawione przez szpital niestety nie są pełne, więc nie możemy mówić o skali zjawiska. Możemy jednak zaobserwować tendencję, która pokazuje, że służba zdrowia w przypadku podejrzenia sytuacji przemocy najczęściej stosuje powiadomienie Sądu Rodzinnego o zbadanie sytuacji dziecka.

Tabela nr 5. Rodzaje podejmowanych działań w sytuacji podejrzenia przemocy

Rodzaj podejmowanych działań	2013	2014	2015
Uruchomienie procedury Niebieskiej Karty	1	1	0
Liczba powiadomień prokuratury/policji, sądu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa znęcania się	0	0	0
Liczba powiadomień prokuratury/policji, sądu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa molestowania/wykorzystania seksualnego wobec osoby poniżej 18 r.ż.	0	0	1
Liczba powiadomień sądu rodzinnego o sytuacji dziecka/dzieci	9	8	1

Źródło: opracowano na podstawie danych pochodzących z Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki zdrowotnej w Legnicy

Poniższa tabela przedstawia dane zebrane od pedagogów i psychologów szkolnych. W niemal połowie ankiet te pytania pozostały bez odpowiedzi, dlatego również trudno mówić o skali przeciwdziałania przemocy. Można jednak powiedzieć o częstotliwości jednych działań w stosunku do innych. Z tabeli wyraźnie widać, iż najczęstszym rodzajem działań podejmowanych przez pracowników szkoły jest skierowanie dziecka do udziału w indywidualnych zajęciach z psychologiem, pedagogiem, zaś drugim działaniem pod względem liczebności jest kierowanie dziecka do pracy w grupie terapeutycznej. Niestety

takie próby pracy (jedynie z osobą dotkniętą przemocą) bez uzdrawiania środowiska domowego, mogą nie być skuteczne.

Tabela nr 6. Rodzaje podejmowanych działań w sytuacji podejrzenia przemocy- szkoły

Rodzaj działań	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Uruchomienie procedury NK	27	40	38
Zawiadomienie prokuratury / policji / sądu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa znęcania się	11	2	3
Zawiadomienie prokuratury / policji / sądu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa wykorzystywania seksualnego	3	2	2
Powiadomienie sądu rodzinnego o sytuacji dziecka/ dzieci	28	25	30
Skierowanie dziecka do udziału w indywidualnych zajęciach z psychologiem/ pedagogiem na terenie szkoły/ poza szkołą	104	131	137
Skierowanie dziecka do udziału w grupie socjoterapeutycznej na terenie szkoły/ poza szkołą	45	24	52
Skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki terapeutycznej np. Poradni Zdrowia Psychicznego, Szpitala Psychiatrycznego, innej	12	11	6
Inne działania	3	13	5

Źródło: Opracowano na podstawie danych zebranych od pedagogów/psychologów szkolnych.

Podsumowując najczęściej podejmowane działania przez poszczególne instytucje obejmują:

- **ZI** – najbardziej liczna kategoria – „inne działania”,
- **OPS** – najczęściej występujący rodzaj działania – interwencje domowe,
- **Policja** – założenie NK, pomoc osobom doświadczającym przemoc (nie jest wyjaśniony rodzaj pomocy),
- **Prokuratura** – rejestrowanie spraw z art. 207,
- **Szpital** – powiadomienie sądu rodzinnego o sytuacji dziecka,
- **Szkoła** – skierowanie dziecka do udziału w indywidualnych zajęciach.

7.2. Formy wsparcia (adresowane dla osób zagrożonych przemocą), których zdaniem przedstawicieli instytucji uczestniczących w diagnozie brakuje na terenie powiatu świdnickiego

Pracownicy OPS oraz członkowi ZI wskazują na brak/ niewystarczającą ilość:

- mieszkań interwencyjnych (OPS, ZI),
- miejsc w mieszkaniach chronionych dla osób doznających przemocy (OPS, ZI),
- specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doświadczających przemocy (OPS, ZI),
- warsztatów i grup wsparcia dla dzieci i młodzieży (OPS), opieki psychologicznej (OPS, ZI), pomocy prawnej (OPS),
- domu dla samotnej matki z dzieckiem (OPS, ZI),

- współpracy osób dotkniętych przemocą ze służbą zdrowia w zakresie wystawienia zaświadczeń o przypadkach uszkodzenia ciała (problem zgłaszany przez osoby dotknięte przemocą- OPS, ZI)
- kampanii zwiększenia świadomości społeczna, a także lekarzy w zakresie ich udziału w procedurze NK (ZI).

Dane przedstawione przez OPS i ZI dotyczą przede wszystkim miejsc chronionych dla osób doświadczających przemocy oraz pomocy psychologicznej i prawnej. Ważną informacją jest to, że zarówno pracownicy OPS jak i członkowie ZI zwrócili uwagę na niewystarczającą współpracę i świadomość lekarzy w zakresie pomagania osobom doświadczających przemocy.

7.3. Działania podejmowane w celach profilaktyki przemocy

W kwestionariuszach pytano również poszczególne instytucje o prowadzenie działań z zakresu profilaktyki oraz proszono ich o ocenę skuteczności takich działań.

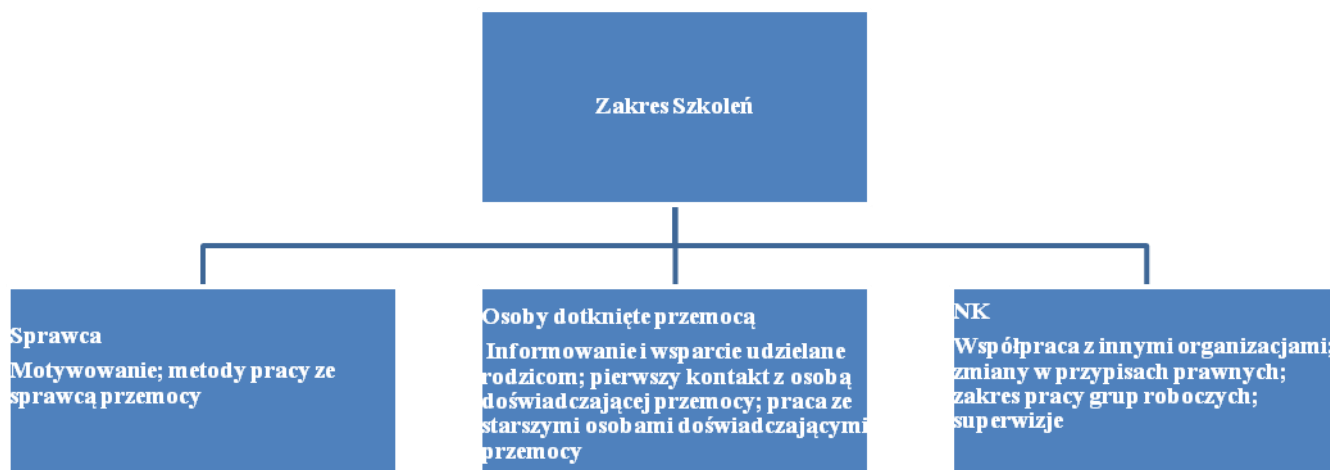
Działania opisywane przez OPS, ZI, szkoły można podzielić na następujące kategorie:

- **informacyjne** (tablice informacyjne, opracowanie rejestrów, kampanie społeczne),
- **wspierające i kształtujące pozytywne postawy** (organizowanie spotkań, pogadanek, warsztatów z psychologiem, angażowanie młodzieży w formy aktywności związane ze zdrowym stylem życia, prowadzenie terapii dla sprawców i ofiar),
- **monitorujące** (monitorowanie skuteczności działań pomocowych, monitorowanie środowiska),
- **wspomagające pracowników** (współpraca z innymi instytucjami, szkolenia w zakresie przeciwdziałania przemocy).

Jeśli chodzi o ocenę skuteczności takich działań, oceniano je wysoko. Najniższe oceny dotyczyły działań podejmowanych wobec sprawców przemocy, pracownicy OPS i ZI zwracali uwagę przede wszystkim na brak motywacji tych osób oraz na brak regulacji prawnych, które mogłyby nadać programom korekcyjno-edukacyjnym charakter obligatoryjny.

7.4. Zapotrzebowania na szkolenia zgłaszane przez pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej i przedstawicieli Zespołów Interdyscyplinarnych

Tematycznie zakres szkoleń zgłaszanych przez pracowników instytucji można podzielić na trzy obszary dotyczące: sprawcy przemocy, osoby dotkniętej przemocą oraz szkoleń dotyczących procedury NK. Pracownicy mają trudności z motywowaniem sprawcy przemocy (co było podkreślane w kwestionariuszach także przy okazji innych pytań), z udzieleniem wsparcia, pomocy osobom starszym doświadczającym przemocy, ponadto podkreślano problemy współpracy (zwłaszcza służba zdrowia, sądy) oraz potrzebę superwizji dla pracowników. Poniżej schemat, w którym odnotowano najczęściej zgłaszane zapotrzebowania (głównie przez pracowników OPS i członków ZI).

8. WNIOSKI KOŃCOWE

Uwzględniając główne obszary diagnozy, wnioski końcowe pogrupowano na uwagi dotyczące: specyfiki zjawiska przemocy, danych na temat sprawców przemocy, danych na temat osób doświadczających przemocy oraz działań pomocowych i profilaktycznych podejmowanych przez poszczególne instytucje. Na koniec zaprezentowano także uwagi dotyczące prowadzenia dalszych badań w zakresie diagnozowanego problemu.

8.1. Zjawisko przemocy

- Progresywny charakter zjawiska przemocy, co również może świadczyć o wzroście wykrywalności problemu.
- Problemy z identyfikacją zjawiska przemocy w przedszkolach.
- Wciąż niewystarczająca świadomość społeczna, manifestująca się małą ilością zgłaszanych przypadków przemocy obserwowanych w najbliższym otoczeniu.
- Problemy dotyczące poszczególnych rodzajów przemocy oraz specyficznych grup doświadczających przemocy:
 - dominujący charakter przemocy psychicznej i fizycznej, trudności w wykrywaniu przemocy seksualnej i ekonomicznej,
 - problem przemocy ekonomicznej wśród osób starszych i osób z niepełnosprawnością,
 - problemy z wykrywalności przemocy seksualnej.

8.2. Sprawcy przemocy

- Dane demograficzne:
 - płeć: zdecydowana przewaga osób płci męskiej;
 - wiek: przewaga wśród sprawców przemocy osób w wieku średnim, nieliczne przypadki, gdy sprawcami są osoby starsze i niepełnoletnie.

- Problemy sprawców przemocy:
 - uzależnienie od alkoholu, trudności w oszacowaniu innych rodzajów uzależnień;
 - bezrobocie, należy podkreślić, że to bezrobocie OSP płci męskiej a nie niski status ekonomiczny rodziny może nasilać problem stosowania przemocy.

8.3. Osoby dotknięte przemocą

- Dane demograficzne:
 - płeć: przewaga wśród ODP, płci żeńskiej;
 - wiek: przewaga osób dorosłych, na drugim miejscu są dzieci, na trzecim miejscu są osoby starsze;
- Problem przemocy wobec osób z niepełnosprawnością (wzrost w miastach);
- Problem z identyfikacją zjawiska przemocy, gdzie źródłem wiedzy jest bezpośrednio ofiara (szczególnie w przypadku dzieci) oraz najbliższe otoczenie (szczególnie w przypadku osób dorosłych).

8.4. Pomoc, profilaktyka

- Trudności ze współpracą ośrodków zdrowia z innymi instytucjami w zakresie udzielania wsparcia osobom dotkniętym przemocą oraz wymiany informacji na ten temat z innymi instytucjami.
- Trudności w uzyskiwaniu możliwie pełnej wiedzy na temat problemów rodzin, w których występują zachowania przemocowe:
 - trudności w uzyskiwaniu informacji na temat przemocy z przedszkoli;
 - trudności z wykrywaniem innych (niż od alkoholu) uzależnień, problemów sprawców;
 - zniekształcenie, brak dostępu do informacji o stosowanej przemoc ze względu na istniejące stereotypy (bagatelizujące przemoc seksualną i ekonomiczną) oraz anonimowość bardziej licznych miejsc zamieszkania.
- Działania podejmowane przez instytucje w zakresie profilaktyki przemocy są oceniane jako skuteczne.
- Zapotrzebowania na szkolenia i superwizje pracowników OPS i przedstawicieli ZI w zakresie udzielanego wsparcia poszczególnym grupom, pracy ze sprawcami przemocy oraz współpracy z innymi instytucjami, a także dotyczące procedury NK.

IV. ANALIZA SWOT

1) Praca z osobami doświadczającymi przemocy

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">- oferta pomocy dla rodzin doświadczających przemocy (wsparcie informacyjne, rzeczowe, emocjonalne),- dobrze rozwinięta sieć instytucji działających w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,- gotowość do współpracy międzyinstytucjonalnej.	<ul style="list-style-type: none">- słabe przygotowanie i wiedza z zakresu funkcjonowania psychospołecznego osób doświadczających przemocy,- wtórna wiktymizacja osób doświadczających przemocy spowodowana działaniami służb,- niewystarczająca liczba specjalistycznych szkoleń dla poszczególnych grup zawodowych w zakresie diagnozowania zjawiska przemocy oraz postępowania z osobami uwikłanymi w przemoc w rodzinie,- silne utrwalenie zjawiska przemocy w społeczeństwie (istniejące mity i stereotypy),- brak systemowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania i pomocy osobom doświadczającym przemocy (w tym brak wypracowanego sposobu współpracy w relacji gmina-powiat),- niewystarczająca pomoc psychologiczna np. w gminach,- niewystarczająca liczba działań profilaktycznych,- niewystarczające uregulowania prawne,- hermetyczność środowisk lokalnych,- brak zaangażowania przedstawicieli służby zdrowia w pomoc rodzinom zagrożonym lub doświadczającym przemocy,- bierność świadków przemocy,- bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none">- regularne szkolenia funkcjonariuszy policji,- ogólnodostępne materiały informacyjne z przykładami,- przepływ informacji między instytucjami,- szkolenia dla przedstawicieli służby zdrowia- możliwość pozyskiwania środków finansowych z zewnętrznych źródeł,- powołanie Wojewódzkiego Koordynatora ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.	<ul style="list-style-type: none">- ograniczone środki finansowe,- niskie zarobki pracowników służb pomocowych,- duża rotacja pracowników instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,

2) Praca z osobami stosującymi przemoc

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - współpraca z psychologiem, - obowiązek realizowania przez powiat programu korekcyjno-edukacyjnego, - istniejące placówki leczenia odwykowego, działalność KRPA. 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczony dostęp do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym (tylko powiat, brak w gminie), - brak ciągłości w realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego, - brak jednolitych kryteriów monitoringu funkcjonowania osób stosujących przemoc, - trudności w rozdzielaniu pracy z osobą stosującą przemoc i osobą jej doświadczającą, - niewystarczająca liczba specjalistów przygotowanych do pracy z osobami stosującymi przemoc, - brak wsparcia dla pracowników OPS (szkolenia, superwizje, psycholog), - brak szczegółowych wytycznych do realizacji programów, adresowanych do różnych grup odbiorców (kobiet, mężczyzn, osób nieletnich), - niedostateczna wiedza przedstawicieli instytucji realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie o wzajemnych kompetencjach i zapleczu.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - projekty i programy realizowane na poziomie powiatu (w tym adresowane do rodziców stosujących przemoc wobec dzieci), - wojewódzkie wytyczne do realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - niejasne uregulowania prawne, - wydłużony tryb postępowania karnego o znęcanie się nad rodziną, - niepełne wykorzystywanie obowiązujących przepisów prawnych, - niski poziom świadomości społecznej i wiedzy o zachowaniach, reakcjach, działaniach i skutkach przemocy w rodzinie.

3) Działania profilaktyczne

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - większe zaangażowanie ze strony mniejszych miejscowości w powiecie w oddziaływania profilaktyczne, - zwiększenie liczby różnorodnych oddziaływań ze strony organizacji pozarządowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak szczegółowych diagnoz, umożliwiających konstruowanie oferty pomocowej adekwatnej do potrzeb, - brak zaangażowania w działania profilaktyczne ze strony pracowników żłobków, przedszkoli.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - większa liczba konkursów, - przychylność samorządów lokalnych do podejmowania różnorodnych działań profilaktycznych, - ogólnopolskie kampanie i programy edukacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> - nadmiar obowiązków spoczywających na pracownikach zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, - ograniczone środki finansowe, - brak szczegółowych uregulowań prawnych odnoszących się do działań profilaktycznych.

V. CELE PROGRAMU

Celem głównym programu jest zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie wiedzy z zakresu przemocy oraz podniesienie poziomu świadomości i wrażliwości społecznej na temat przemocy.
2. Upowszechnienie informacji w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.
3. Zwiększenie skuteczności działań w zakresie udzielania pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.
4. Zwiększenie skuteczności podejmowanych działań wobec sprawców przemocy w rodzinie.
5. Podnoszenie kompetencji i doskonalenie zawodowe kadr instytucji i placówek zajmujących się przemocą w rodzinie.

VI. KIERUNKI I RODZAJE DZIAŁAŃ W RAMACH POWIATOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY RODZINIE I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY NA 2017-2022.

L.p.	Kierunki działań	Rodzaje działań	Wskaźniki
1.	Zwiększenie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie	a) Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie	-liczba opracowanych diagnoz,
		b) Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych, konferencji, dotyczących przemocy w rodzinie i jej zapobieganie, (np. konferencje , szkolenia, umieszczenie na stronie pcp informacji o przystąpieniu do kampanii, umieszczanie na stronie banerów z kampaniami społ., banery, plakaty, ulotki)	-liczba kampanii społecznych, -liczba konferencji, szkoleń, -liczba odbiorców, - liczba udostępnionych materiałów edukacyjnych,
		c) Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy specjalistycznej (np. spoty, ulotki, plakaty, banery, informacje na stronie itp.)	- rodzaj materiałów informacyjnych i ich liczba,
		d) Współpraca z różnymi podmiotami w celu wprowadzenia elementów edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie w ramach prowadzonych poradni (np. spotkania w szkołach, w organizacjach pozarządowych, szkolenia, konferencje, przekazanie materiałów edukacyjnych, wspólne działania)	-liczba podjętych inicjatyw, -liczba spotkań, -liczba zaangażowanych podmiotów,

2.	Poprawa jakości systemu działań profilaktycznych	<p>a) Opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych</p> <p>(np. trening umiejętności wychowawczych- spotkania indywidualne+ zajęcia grupowe, konkursy dla dzieci, szkolenia dla dzieci, mediacje rodzinne, działania prowadzone przez policję, świetlice środowiskowe, Klubik Mamy i Taty)</p>	<p>-liczba opracowanych programów,</p> <p>-liczba zrealizowanych zadań</p> <p>-liczba uczestników programu,</p> <p>- liczba podmiotów współuczestniczących w działaniach,</p>
3.	Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	<p>a) Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie całodobowych miejsc w ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie</p> <p>(np. mieszkania interwencyjne)</p>	<p>-liczba miejsc udzielających wsparcia,</p> <p>-liczba miejsc noclegowych</p> <p>-liczba osób, które skorzystały z miejsc noclegowych</p>
		<p>b) Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez przesłuchiwanie dzieci w przyjaznych pokojach przesłuchań oraz tworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwania dorosłych osób dotkniętych przemocą w rodzinie</p>	<p>-liczba przyjaznych pokoi przesłuchań,</p> <p>-liczba osób przesłuchanych w przyjaznych pokojach przesłuchań,</p>
		<p>c) Zapewnienie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn, zm.)</p> <p>(np. rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo- wychowawcze)</p>	<p>-liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie,</p> <p>-liczba rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo- wychowawczych,</p>

		d) Poszerzenie oferty pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie	- liczba funkcjonujących podmiotów oferujących wsparcie, -liczba utworzonych w danym roku punktów lub miejsc ochrony i wsparcia, -zakres i rodzaj świadczonych usług, -liczba osób korzystających z oferty,
		e) Opracowanie i realizacja programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie (np. grupa wsparcia, konsultacje indywidualne, pomoc indywidualna)	- liczba programów, - liczba zadań, -liczba uczestników,
		f) Nawiązywanie i wzmacnianie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (np. spotkania, przekazane materiały, zaproszenie do realizacji wspólnych działań)	- liczba zleconych lub wspólnie zrealizowanych inicjatyw, -liczba spotkań szkoleń, grup roboczych, -liczba podmiotów zaangażowanych,
4.	Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowanych przez instytucje	a) Przesyłanie zaktualizowanych informatorów ewidencjonujących instytucje, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc w rodzinie, prezesowi sądu rejonowego, prokuraturze rejonowej, komendantowi powiatowej policji, wchodzącym w obręb powiatu gminom do dnia 15 lipca każdego kolejnego roku	- liczba przekazanych informacji,
		b) Opracowanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i programów terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie w warunkach wolnościowych i w jednostkach penitencjarnych	- liczba edycji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, -liczba programów terapeutycznych, - liczba h w ramach programów, - liczba podmiotów realizujących programy,

		c) Monitorowanie udziału osób stosujących przemoc w rodzinie w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych i programach terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie	- liczba osób , które przystąpiły do programu, - liczba osób , które ukończyły program,
		d) Badanie skuteczności programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych i programów terapeutycznych do osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez monitorowanie ich zachowań przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego	-liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programu powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie, - liczba osób które po ukończeniu programu zaprzestały zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie,
5.	Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	a)wzmacnianie osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc w formie m. in. superwizji, cachingu, grup wsparcia, szkolenia itp.	-liczba form wsparcia, -Rodzaj wsparcia -liczba uczestników

VII. PRZEWIDYWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

1. Wzrost świadomości społecznej i zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie w aspekcie prawnym, materialnym i emocjonalnym.
2. Poprawa bezpieczeństwa rodzin powiatu świdnickiego spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie.
3. Usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą, w tym współpracy podmiotów zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie.
4. Niwelowanie skutków przemocy w rodzinie.
5. Wzmocnienie kompetencji osób pomagających ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie.

VIII. REALIZATORZY PROGRAMU

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie skierowany jest do rodzin dotkniętych przemocą, w głównej mierze do sprawców i ofiar przemocy w rodzinie ale także do pracowników instytucji i organizacji zajmujących się pomocą na rzecz osób i rodzin dotkniętych przemocą oraz do społeczności lokalnej.

Koordynatorem Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017 – 2022 będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Świnicy, które współpracować będzie z Komendą Powiatową Policji

w Świdnicy, Prokuraturą, miejskimi i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej, sędziami i kuratorami Sądów Rejonowych, Zespołem Poradni Psychologiczno – Pedagogicznym w Świdnicy, placówkami oświatowymi, placówkami ochrony zdrowia i placówkami opiekuńczo – wychowawczymi oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz osób doświadczających przemocy lub stosujących przemoc funkcjonującymi na terenie powiatu świdnickiego.

IX. CZAS REALIZACJI ZADAŃ W PROGRAMIE

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie realizowany będzie w latach 2017-2022. Zakłada się, że większość jego zadań, będzie realizowana systematycznie, jednakże realizację zadań, które obejmują opracowanie i realizację programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie i osób stosujących przemoc, określa się na czas po ukazaniu się stosownych wytycznych i zapewnieniu środków finansowych na ich realizację.

X. ŹRÓDŁA REALIZACJI PROGRAMU

Zakres realizacji zadań ujętych w programie zależeć będzie od wielkości środków finansowych samorządów, instytucji jak i poszczególnych organizacji pozarządowych. Większość zadań będzie realizowana ze środków finansowych powiatu świdnickiego. Część zapisana w programie możliwa będzie do realizacji po uzyskaniu środków z budżetu wojewody. Realizatorzy programu zakładają również możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne, w tym Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

XI. MONITORING

Zadania określone do wykonania w programie wymagają monitoringu. Pozwoli on na kontrolowanie stanu realizowanych celów, ocenę osiągniętych wskaźników i ewentualną korektę przyjętych zadań. Monitoring pozwoli na dokonanie oceny czy efekt końcowy jest zgodny z obranymi celami w programie.

Ocena realizacji programu w postaci raportu będzie przedstawiana Radzie Powiatu w Świdnicy przy rocznym sprawozdaniu z działalności PCPR.

Bibliografia

- ASK, *Monitoring lokalnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie z perspektywy płci*, Warszawa 2016.
- Bedyńska S., Brzezicka A., Korzeniowski K., Radkiewicz P., Skarżyńska K., *Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych, CZĘŚĆ II - Raport z badania profesjonalistów*, PAN, Warszawa 2009.
- Beńkowska E., Dudka K., Kulesza C., Mazowiecka L., Spurek S., Starzyńska P., Zalewski W., Zielińska, E. (red.), *Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*, Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Carson, R.C., Butcher, J.N., Mineka S., *Psychologia zaburzeń, Człowiek we współczesnym świecie*, GWP, Gdańsk, 2013.
- Cierpiałkowska L., *Psychopatologia*, Scholar, Warszawa, 2014.
- Korzeniowski K., Radkiewicz R., *Przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych, Raport z badania ogólnopolskiego 2015 r., oraz badania porównawczego z lat 2009-2015*, PAN, Warszawa 2015.
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Krzywdzenie dzieci w Polsce*, Raport, Warszawa 2008.
- Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2011-2016*, PCPR, Świdnica 2011.
- Przemoc w rodzinie, Statystyki, Policja*, Pozyskano z: <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>
- TSN OBP, *Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie wobec kobiet i wobec mężczyzn. Cz I – Raport z badań ogólnopolskich*, Warszawa, 2010.